

לשכנו תדרשו ובאת שמה

בירור הלכתי מקיף בנושא העלייה להר הבית

מתוך ההסכמות:

הרה"ג דב ליאור שליט"א:

נחלצת לעמוד בפרץ ולעסוק באחד הנושאים החשובים ביותר בימינו, אם לא החשוב ביותר..
ישר כוחך על הבירור המקיף שערכת בנושא העומד ברומו של עולם..

הרה"ג נחום אליעזר רבינוביץ שליט"א:

..הקונטרס דן בחשיבות המצוה לעלות בטהרה להר הבית. כבודו סוקר את כל הצדדים של הנושא ובצדק עומד על כך שנושא זה צריך להיות בראש מעיינינו...
יהי רצון שרבים ילכו לאורו, ונוכה במהרה לראות בנחמת ציון..

הרה"ג צפניה דרורי שליט"א:

זכית וקיימת במאמריך החשוב את דבר ה' "לשכנו תדרשו ובאת שמה"..
הבהרת דברי הפוסקים בעניין מצוות העלייה להר הבית בזמננו. הוכחת שבכל הדורות עלו להר הבית, ומגדולי הפוסקים כתבו שזו מצווה לכל אחד מישראל
לכלל האומה בכל הדורות, קל וחומר בימינו..

הרה"ג אליעזר מלמד שליט"א:

למדתי את הקונטרס.. על מצוות העלייה להר הבית, ומצאתי כי זכה ללבן ולסכם בשפה ברורה וסברה ישרה את הסוגיה על צדדיה השונים.. גם אני מסכים למסקנתו.

לשכנו תדרשו ובאת שמה

בירור הלכתי מקיף בנושא העלייה להר הבית

לשכנו תדרשו ובאת שמה

ליקט וכתב: אלישע וולפסון
עריכה לשונית: אלקנה ארליך
עיצוב פנים: דפוס עטרת
עיצוב כריכה: אילה עיצובים

תודות:

תודה רבה לרה"י הרב איל יעקובוביץ על תמיכתו ועזרתו הרבה
תודה רבה לרב גד ליאור ולרב אהרון לוי על עזרתם הרבה
תודה רבה להורי היקרים על תמיכתם הרבה בגשמיות ורוחניות במשך כל השנים
תודה רבה לאשתי היקרה על תמיכתה הרבה בכל השנים והמאמץ הגדול בגידול
הילדים
ותודה רבה לכל העוזרים והמסייעים בגשמיות וברוחניות, תהא משכורתכם שלימה
מעם ה'.

תגובות, הערות והארות יתקבלו בשמחה
דוא"ל: 13elisha26@gmail.com
מספר פקס: 1534-6974814
כתובת דואר: רח' נוף הגולן 24/3 צפת ת.ד. 10192
תרומות להפצת החוברת ולגאולת מקום מקדשנו
יתקבלו בשמחה 0506963959

תוכן

5	הסכמות
15	מבוא
17	האם מותר לעלות להר הבית בימינו?
18	בכל הדורות עלו יהודים להתפלל בהר הבית
21	חמש מצוות
27	הטענות העיקריות שלא לעלות להר הבית
29	תשובה לטענות
49	הלכות הטבילה
52	הלכות מורא מקדש
53	נספחים

הסכמת הרב דב ליאור שליט"א

רב העיר וראש הישיבה קרית ארבע היא חברון ת"ו

בס"ד, ו ניסן תשע"ה

לכבוד

הרב אלישע וולפסון

השלום והברכה ובט"ס.

קיבלתי את חיבורך אודות חיוב העלייה להר הבית בזמננו. לא הספקתי להשיב עד עתה בגלל העומס המוטל עליי, עמך הסליחה.

נחלצת לעמוד בפרץ ולעסוק באחד הנושאים החשובים ביותר בזמננו, אם לא החשוב ביותר, והוא שיבתנו למקום מקדשנו.

יישר כוחך על הביורור המקיף שערכת בנושא העומד ברומו של עולם, כדברי חז"ל (ברכות ו ע"ב) "דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזין בהן". כמו שבתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה היו שהתנגדו לעלייה לארץ ישראל, כך יש היום מתנגדים לכל קשר להר הבית.

כבר הבאת את דברי הרמב"ן המסביר שהנגף בתקופת דוד היה עונש על אדישות הציבור לבניין המקדש, כך נלענ"ד שהזנחת גאולת הר הבית והשבתו לעם ישראל בימינו היא אחת הסיבות העיקריות שאין שלום בארץ והטרור הולך וגובר.

יש שרצו להביא ראיה מדברי מרן הרב זצ"ל שאסר את העלייה להר הבית, אך יש לדעת שהרב לא עסק בעצם העלייה, מפני שבתקופתו זה לא היה מציאותי כלל. הרב בא לברר שהעיקר הוא כשיטת הרמב"ם שגם בזמננו ההלכה היא שקדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, דלא כהאומרים שההלכה כהראב"ד והכניסה להר הבית מותרת לכל דכפין. הרב לא נכנס כלל לביורור הגבולות המותרים והאסורים לכניסה.

לאחר מלחמת ששת הימים, הרב גורן זצ"ל ועוד רבנים מדדו את שטח הרה"ב ומיפו את האזורים המותרים לכניסה גם לטמאי מת לאחר טבילה במקווה.

לא ראיתי בסיס הלכתי מוצק בנימוקים שהביאו המתנגדים אלא רק חששות, ובמאמך דחית אותם בטוב טעם ודעת.

לענ"ד בוודאי שיש חשיבות גדולה שהציבור יעלה להתפלל במקום הקדוש, וזו אחת הדרכים לקרב את גאולתנו.

לאחרונה נמסר לי שהרבנות הראשית שינתה את הכיתוב בשלט בכניסה להרה"ב ועכשיו כתוב בו שהכניסה לטמאים אסורה*. זו התקדמות קטנה במאבק הגדול.

יהי רצון שתזכה להמשיך להפיץ את אור תורתנו וגאולתנו, והלוואי שנזכה כולנו לראות בקרוב בגאולת ארצנו כולה ובמרום הרים יתנוסס לתפארת בית מקדשנו.

החותם לכבוד התורה ולומדיה,

דב ליאור

* א"ה: לאחר זמן נודע, כי לא הרה"ר שינתה את השלט אלא פלוני אלמוני, והרה"ר השיבה את השלט לקדמותו. עם זאת, לאחרונה פורסם כי הרה"ר אינה מתנגדת לעלייה של יהודים להר ע"פ רבותיהם. ראה עמוד 45.

ברכת הרב נחום אליעזר רבינוביץ' שליט"א

ראש ישיבת ברכת משה – מעלה אדומים

יג' סיון תשע"ה

לכבוד

הרב ר' אלישע וולפסון שליט"א

רוב תודות על ששלח לי את הקונטרס הדין בחשיבות המצוה לעלות בטהרה להתפלל
בהר הבית.

כבודו סוקר את כל הצדדים של הנושא, ובצדק עומד על כך שנושא זה צריך להיות
בראש מעייננו מבחינה ציבורית.

יהי רצון שרבים ילכו לאורו, ונזכה במהרה לראות בנחמת ציון, ויתקיים בנו מקרא
שכתוב: "נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים,
והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה'... ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי
מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

הכו"ח למען כבוד ציון ומצפה לראות בנחמתה

נחום אליעזר רבינוביץ'.

הסכמת הרב צפניה דרורי שליט"א

רב העיר ואב"ד קרית שמונה וראש ישיבת ההסדר

בס"ד

"ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה"

השלום והברכה

לכ' הרב אלישע וולפסון.

זכית וקיימת במאמריך החשוב את דבר ה' 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'.

הבהרת דברי הפוסקים בעניין מצוות העלייה להר הבית בזמננו.

הוכחת שבכל הדורות עלו להר הבית, ומגדולי הפוסקים כתבו שזו מצווה לכל אחד מישראל ולכלל האומה בכל הדורות, ק"ו בימינו כשעל ידי העלייה, ההר נשאר בידינו ובלבנו.

וכן גם בתוקף הגלות והרדיפות בעלי התוספות השתטחו לפני העזרה, וכן שו"ת הרדב"ז ח"ב שנהגו כל העולם לעלות באותם עליות.

והמהרי"ט פסק שמותר להיכנס שם לכשיטבול. ובדורות האחרונים כתב כן האדמו"ר מקלויזנבורג בשו"ת דברי יציב. ומעיד הרמב"ן – רבים באים לירושלים מדמשק לראות בית המקדש ולבכות עליו. והרמב"ם קבע בספר המצוות שיש מצווה לעלות אל המקום בטהרה וביראה.

לאחרונה קראתי תיאור עליה להר הבית לפני 150 שנה של חסיד ברסלבי שעלה מצפת אל ההר (עם חבריו) עד שהחלו המוסלמים למנוע ממנו להתפלל, וגערו בו ובעולים היהודים, ובגלל זה נפסקה העליה לשם.

לדעתי, אין בעלייה להר פגיעה ברבנות הראשית, שכן הרבנים הראשיים לישראל, הרב אליהו והרב גורן ביקשו לקבוע בית כנסת על ההר לאפשר תפילה לרבים העולים בטהרה.

צדקת בדבריק, הסיבה שהראי"ה לא הכניס אצבעותיו בין אבני הכותל מתוך חשש שחריצי הכותל הם מהמקום שאסור להיכנס בו ללא הכנה ראויה.

אשרי מי שעולה בהר ביראה ובטהרה, לזכות בהשראת שכינה בפועל עליו ועל כל ישראל. אוי להם למזלזלים במצוות עשה של "לשכנו תדרשו ובאת שמה", כמו שכתב רבי יהודה הלוי כי 'ציון בעי דרישה', בלי השתקקות ועליה בפועל, לא ייבנה המקדש. כפי שלא נבנתה ארץ ישראל עד שנכספנו ובאנו אליה "בתכלית הכוסף" בימינו.

במלוא הכבוד והערכה

הרב צפניה דרורי

הסכמת הרב אליעזר מלמד שליט"א

רב הישוב וראש ישיבת הר ברכה

כד אייר תשע"ה

למדתי את הקונטרס שכתב הרב אלישע וולפסון שליט"א, מפאר גידולי ישיבת ההסדר צפת בראשות קרובנו הרב איל יעקובוביץ שליט"א, על מצוות העלייה להר הבית, ומצאתי כי זכה ללבן ולסכם בשפה ברורה וסברה ישרה את הסוגיה על צדדיה השונים. מתוך כבוד רב למחמירים האוסרים, בירר את סברותיהם והגיע למסקנה שמצד חמש מצוות, מצווה לעלות כיום למקומות המותרים בהר הבית אחר טבילה. גם אני מסכים למסקנתו.

בעבודתו זו, שנובעת מתוך אחריות לבירור דברי התורה לאמיתתם על מנת ללמדם לרבים, כדי לשמור ולעשות, ולהרים קרן ישראל ולעורר הכיסופים לגאולת העם והארץ, ממשיך הרב אלישע ללכת בדרכי משפחתו החשובה. אביו הרב אברהם וולפסון שליט"א, מכהן שנים רבות כר"מ בישיבת ברכת משה במעלה אדומים. אמו הרבנית נעמי וולפסון מרבה ללמד בשיעורים ובספרים שכתבה את מצוות שמחת הנישואין. והיא בת הרב משה בוצ'קו זצ"ל, שהמשיך בדרכי אביו הרב אליהו בוצ'קו זצ"ל, וכיהן במשך עשרות שנים כראש ישיבת 'עץ חיים' במונטרי שבשוויץ, והעמיד תלמידים הרבה, ואף זכה להעלות את ישיבתו לארץ ישראל, לקוראה על שם אביו 'היכל אליהו', ולנוטעה בישוב כוכב יעקב, ולראות את בנו ממשיכו הרב שאול בוצ'קו שליט"א עומד בראשה ומרחיב את גבולה בתלמידים, להגדיל תורת ארץ ישראל ולהאדירה.

לפי טיב החיבור הזה, ניתן להעריך שהרב אלישע שליט"א עוד יזכה להמשיך ללמוד וללמד ולחבר חיבורים חשובים.

בברכה

אליעזר מלמד

הסכמת הרב איל יעקובוביץ שליט"א

ראש ישיבת ההסדר צפת

קראתי ולמדתי בנפה אחר נפה את דברי האיגרת הזאת, ומצאתי את כולם כסולת נקייה דבר דבור על אופניו דברי חכמים כדרבנות במסמרות נטועים וניכרים דברי אמת.

מתוך הכרות רבת השנים ב"ה עם הרב אלישע וולפסון מחשובי חובשי ספסלי בית מדרשנו, הנני להעיד עליו כבי תרי שהוא תלמיד חכם אמיתי שייף עייל ושייף נפיק נאה דורש ונאה מקיים חיכו ממתקים וכולו מחמדים כפשוטו ממש.

אני חייב לציין שרק מקריאת ולימוד החוברת הזו כבר עולה ובא אלינו ניחוח גאולה פשוטה ישרה מאירה קדושה ומלבבת. הגם אמנם שלא ראיתי אינה ראייה, אני הקטן טרם ראיתי חיבור מקיף שכזה בנושא דרישת ה' במקום קדשו.

על כן באתי לסמוך ידי, על אף שאינני ראוי לכך, על החיבור והמחבר ולומר – תורת אמת הייתה בפיהו מעיין גנים באר מים חיים.

קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהי יעקב ולא נבוש ולא ניכלם ולא נחשה עד יצא כנגה צדקה וישועתה כלפיד יבער.

יבורכו כל התומכים בהפצת האור הזה בכל בית ישראל

אוהב ומעריך
איל יעקובוביץ

הסכמת הרב דניאל דוב בערל הכהן סטבסקי שליט"א

ב' אייר התשע"ה שבת הארץ לה'

לכבוד ר' אלישע וולפסון היקר יחי'

ראה ראיתי מאמרך בנושא הר הבית וקיום מצוות "לשכנו תדרשו ובאת שמה", ושמח לבי בקרבי.

מצאתי כי הולכת קולמוסך בדרך ישראל סבא בהבאת השאלות בכבוד רב עם כל המקורות לכאן ולכאן, וזה גופא פועל סייעתא דשמיא וגילוי שכינה בעיון ההלכתי. וכידוע ש"הלכה כענוותנים שהיו מקדימים דברי חבריהם לדבריהם".

מעבר למסקנות המאמר הנכונות והמתבקשות מאליהן בבהירות, עצם הדיון ההלכתי התורני בלא רבב של אידיאולוגיא ודעות אנושיות אישיות – הוא כבר רווח נקי לתורה"ק ולקיומה, שכן במצוות חמורות מדאורייתא עסקינן.

ישר חיליך לאורייתא, ויהי רצון שנזכה לחבר את כל פרט וכלל מישראל לבית ה' ולעובדו שם כרצונו בטהרה בכל קרבנותיו המרבים את הבריאה כולה להבורא יתברך ברחמים בעידנא דידן אכי"ר.

המצפה למלכות ה' גלויה על הכל ברחמים

ידידכם

דב"ר הכהן סטבסקי

דברי ברכה מאת הרב דוד דוקביץ שליט"א

רב הישוב יצהר

שלום וברכה ר' אלישע

אשריך ואשרי חלקך על הזכות הגדולה שנטלת על שכמך לעסוק בחובת דרישת ה' במקום עליו נאמר "והיו עיני וליבי שם כל הימים".

דרישה זו יקרה ונכבדה ועליה מתלונן הנביא כי "ציון היא דורש אין לה". באופן תמציתי שהינו מועט המחזיק את המרובה סיכמת את הנושא הקדוש והחשוב של העליה בזה"ז להר בית ה'. והתייחסת בהרחבה המקפת לבירור הדברים הקיים בעיקר בקרב יראי ה' ההולכים לאורו של בעל האורות מרן הראי"ה קוק זצ"ל ובנו מרן הרצ"י זי"ע.

יהיו דבריך היקרים והחשובים בבחינת דברי רבי יהודה הלוי בסוף ספרו הכוזרי:

"גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה ראוי לשכר בלא ספק והוא מקרב עת בוא תקותנו כמה שנאמר אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו זאת אומרת ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה:"

מתוך תפילה וברכה שיהיה בדבריך אלו תלמוד המביא לידי מעשה של רבים ויראים הדורשים את המקום הקדוש שמכוחו מתעלה האומה כולה לגלות את מהותה "ממלכת כוהנים וגוי קדוש".

אמנם אף שהנני שותף וממייסדי תנועת אל הר המור שעוסקת בכך שנים רבות בקרב הציבור וזכיתי לדון בדבר עם רבים מגדולי ישראל, אינני רואה את עצמי ראוי לתת הסכמות על ספרים וחיבורים ובוודאי לא ראוי שאצטרף להסכמותיהם של ת"ח גדולים וותיקים כמו הרה"ג דוב ליאור שליט"א והרה"ג צפניה דרורי שליט"א. על כן כל דברי הנ"ל הם בגדר ברכה על פועלך הטוב והנכבד.

דברי ברכה וחיזוק מאת הרב עמיר כץ שליט"א

ט"ו אייר תשע"ה ל' למטמוני"ם

לחזק ידי גבורי חיל לקרוא בשם ה' ולדרוש לציון עיר הנדחה – שמח לבבי בראותי את הקונטרס שנכתב בטוב טעם, בחן בחסד ולהבת קודש ע"י הרב אלישע וולפסון הי"ו שוקד באוהלה של תורה בעיה"ק צפת ת"ו וכל חפצו ותשוקתו לראות בהשראת השכינה על ישראל בבית מועדם במקום הקודש בבית המקדש.

ולחיבת הקודש אעלה כמה נקודות מתוך דבריו שם:

א. נושא העליה להר הבית,

שאלה יקרה זו מחד, וטעונה מאוד מאידך, יכולה להסתכם בתשובה קצרה כן לעלות או לא לעלות. אך לענ"ד ישנה חשיבות גדולה ועצמית לעצם העיסוק בשקלא וטריא בדברי חז"ל והפוסקים.

העיון בדבריהם ובסברותיהם מכניסים את המקדש לחיינו, והופכים את המקדש ממשוה רחוק ומופשט, למשהו ממשי שצריך להכשיר את הלב והמוח לעמוד מולו.

קיימ"ל הלומד על מנת לעשות, זוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, וכמ"ש "שכל טוב לכל עושיהם" – ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם.

לכן, גם מי שבפועל אינו עולה למרות כל ההוכחות המובאות בקונטרס הנ"ל, בכ"ז הוא הולך ומתקרב אל מקום הקודש, ברצון, בכיסופים והכנה בפועל לקיום מצוות העליה להר הבית וענפיה, מלבד הקרבת קורבנות.

לעומת זה – מי ששולל מראש כל עיסוק בשאלה זו, כי כבר הורה זקן, הי"ו מרחיק את עצמו ממצוות דרישת הקודש, ושאלת המקדש נדחקת לקרן זוית. גם לדעת הסוברים שמקדש ירד מן השמים בנוי ומשוכלל, אין בזה שום פטור מלצפות לבניינו ולעשות פעולות שע"י יימשכו הלבבות.

ב. המצוות שניתן לקיים בהר הבית כבר היום אף ללא ביהמ"ק – שאלת הכול או כלום – האם העדר האפשרות כרגע לבנות ביהמ"ק מונעת אותנו גם מחלקיות – קיום מצוות מורא מקדש ותפילה במקום שער השמים.

משה רבן של ישראל האיר דרכנו בשאלה זו במעשה הברדל ערי מקלט בעבר הירדן, "אז יבדיל משה שלוש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש" – נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם, ואע"פ שאינן קולטות עד שיבדילו אותן שבארץ כנען, אמר משה, מצווה שאפשר לקיימה – אקיימנה. (רש"י דברים ד, מא ע"פ גמרא מכות ט).

חביבות המצוות מולידה את הרצון לקיים כל מצווה שניתן לקיימה, וכמו שאנו בא"י זוכים לקיים יותר ויותר מצוות התלויות בארץ ותלויות במלכות בהנהגת הארץ ע"י

ישראל – כך גם בעניין המקדש, הקב"ה ברחמיו מקרב אותנו אל ביתו, ואנחנו נדרשים להכשיר את עצמינו לקבל את המתנות, לבקש ולעשות את כל שביכולתנו ל"ובאת שמה".

ג. בשאלה המעשית לגבי הכניסה להר הבית בזה"ז – דומה שיחנו ערוב מושגים, המחייב משום כבודה של תורה דיוק ובהירות, הבחנה בין הלכה להנהגה.

מן המפורסמות שאין איסור כרת בכניסה להר הבית אלא באיסור לאו, לכל מי שטומאה יוצאה מגופו. ורק הנכנס לעזרה במזיד ה"ה עובר על איסור כרת לדעת הרמב"ם וההולכים לשיטתו. אלא דמשום "מגדר מלתא" הנהיגו חלק מגדולי ישראל הנהגת איסור הכניסה להר הבית, ע"מ שלא יבואו לידי מכשול בכניסה למקום המקדש עצמו.

קביעת המנהג בזמן הזה, זוהי שאלה גדולה וקשה, מי רועה את אבן ישראל, ע"פ מי ישק כל דבר, והקושי בחלוקת העדה שבין גדולי ישראל הוא בעצמו מעורר את בקשת המקדש, "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" – וכך מגלה הרמב"ם (הל' ממרים א,ד) "כשהיה בית הדין הגדול קיים, לא הייתה מחלוקת בישראל... משבטל בית הדין הגדול רבתה מחלוקת בישראל, זה מטמא ונותן טעם לדבריו וזה מטמא ונותן טעם לדבריו, זה אוסר וזה מתיר". עכ"ל.

כל עוד לא זכינו שגדולי התורה, גדולי הפוסקים ישבו יחד על המדוכה ללבן שאלות אלו באחריות כלל ישראל, נותרה שאלה זו כשאלה פרטית שכל אחד ואחד נוהג ע"פ הוראת רבותיו, לשם שמים. ובוהו אנו מתנסים במדרגת ת"ח שבא"י שאינם חובלים זה בזה אלא מנעימים זה לזה בהלכה, ומבקשים שיתקיים במורינו ורבותינו – תלמוד חכמים מרבים שלום בעולם, ע"מ לשאול בשלום ירושלים.

ד. הטהרה ע"מ להיכנס להר הבית, תחיית "סדר טהרות".

במשך קרוב לאלפיים שנה נשתכחו מישראל הל' טהרה הערוכות ומפורטות בס' טהרות, ונשארנו עם זכר קטן בהל' נדה וטהרתה והל' גט"י לסעודה ואכילת פירות, אזהרת הכוהנים מטומאת מת, ואותו מקצוע גדול שבתורה כמעט אינו בדתנו.

בזכות שאלת העלייה להר הבית, קמו לתחייה סוגיות אלה – והם מעוררים את עמלי התורה לדרוש אחר חיי הטהרה, כיצד עלינו לנהוג בחיי היומיום בטהרה, בזהירות מטומאות משכב ומושב, טומאת מגע ומשא וכו' – דווקא דרך עולם המעשה ישנה התחדשות לחלק זה בתורה, וע"י זוכים להוסיף טהרה בחיינו.

תפילתי וברכתי, שדברי הקונטרס החשוב הזה ימצאו מסילות בלבם של ישראל ובמיוחד ת"ח, להיות מגדילים תורה, תורת המקדש ותורת הטהרה, ומאדירים את כוחם של ישראל לשוב למקומם ולזכות לזקוף את קומתם בשלימות, שתהיה השכינה שורה עלינו בגלוי – בהר הקודש בירושלים.

חן חן.

עמיר כץ

מבוא

בחסד ה' עלינו וברחמינו המרובים, לאחר תפילות ודמעות רבות במשך אלפיים שנות גלות קשות ומרות – השיב אותנו אבינו שבשמים למרחבי ארץ קודשנו בשנת התשכ"ז במלחמת ששת הימים, ובאותה העת פתח לפנינו אף את שערי הר הבית וקראנו בלב נרגש – 'הר הבית בדינו'. חזרנו אל מקום בית הבחירה, הר המוריה, מקום השכינה.

כאשר שבנו להר הבית, שאלות גדולות ניצבו מולנו: האם מותר היום לעלות להר הבית? האם גם היום כאשר אין בית מקדש, יש מצוות שמקיימים בעלותנו להר הבית? האם ישנה משמעות גדולה לכך ששבנו להר הבית ופעולה מעשית הנדרשת מאתנו בשל כך, או שמא מן הראוי להתרחק ממקום הקודש עד ביאת משיח צדקנו?

שאלות אלו מתעוררות ביתר שאת לאחרונה, כאשר רבים מתעוררים לבקש את כבוד ה' השוכן בציון, ורבים מבקשים לדעת האם וכיצד אפשר לעלות להר הבית כהלכה בקדושה ובטהרה.

ידוע כי רבים מן הפוסקים אסרו את העלייה להר הבית, עם זאת יש פוסקים גדולים ורבים אשר מתירים לעלות להר הבית כהלכה וקוראים לעשות זאת.

מתוך רצון לבקש את דבר ה' בסוגיה זו ישבתי בס"ד ללמוד נושא זה והעליתי את הדברים לידי חיבור שבו ביארתי את המצוות אשר מקיימים בעלותנו להר, וכן בררתי את הטענות של האוסרים ושל המתירים. שמחה מיוחדת יש בעיסוק בנושא זה, שכבר בעצם העיסוק בו, אנו זוכים ומקיימים את המצווה "ציון היא דורש אין לה" – 'מכלל דבעיא דרישה'.

נברר את הסוגיה על פי דברי רבותינו ראשונים ואחרונים, מתוך רצון לברר את דבר ה' – זו הלכה, וה' יעזרנו ויזכנו לכוון לאמיתה של תורה.

האם מותר לעלות להר הבית בימינו?

שאלה זו של העלייה להר הבית נידונה בתקופת הגלות ע"י הפוסקים, אך הם עסקו בעיקר בשאלה העקרונית של הקדושה שבמקום. הכרעת הפוסקים היא כי גם היום יש קדושה במקום המקדש וממילא חלים עליו האיסורים להיכנס אליו בטומאה כפי שנבאר.

נאמר בתורה (במדבר ה'): "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנַפְשׁוֹ". וכן נאמר (במדבר יט): "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ הַקִּהָל, כִּי אֶת מִקְדָּשׁ ה' טָמֵא מִי נִדָּה לֹא זָרַק עָלָיו טָמֵא הוּא".

בגמרא בפסחים סז למדים מן הפסוקים כי יש שלושה מחנות שצריך לשלח מתוכם את הטמאים: מחנה ישראל, מחנה לוייה ומחנה שכינה, ולכל מחנה דין שונה. ממחנה ישראל משלחין רק מצורעים. ממחנה לוייה משלחין את הטמאים בטומאה היוצאת מגופם, כזב וזבה, בעל קרי ונדה. וממחנה שכינה משלחין את הטמאים בטומאת מת. כאשר באו ישראל לבית הבחירה, נתקדש המקום כפי שהתקדשו המחנות במדבר כמבואר בגמרא בזבחים קטז: וכך היא החלוקה: כל ירושלים דינה כמחנה ישראל. הר הבית – כמחנה לוייה. העזרה – כמחנה שכינה.

אם כן, להר הבית אשר דינו כדין מחנה לוייה, אסור להיכנס כאשר אדם טמא בטומאה היוצאת מגופו, אך מותר להיכנס להר אף על פי שטמא בטומאת מת. ולמקום העזרה אשר דינו כדין מחנה שכינה, אסור להיכנס כאשר אדם טמא בטומאת מת.

היוצא מכאן, כי לעת עתה, כל עוד אין לנו אפר פרה אדומה, אסורים אנו להיכנס למקום המקדש¹ מכיוון שאיננו טהורים מטומאת מת. לעומת זאת, להר הבית מותר גם לטמא מת לעלות אחר טבילה במקווה כהלכה, ורק למקומות בהר שמותר ללכת בהם גם כשאנו טמאי מתים. הלכה זו, כאמור, מפורשת בש"ס² וברמב"ם³ ואין חולק עליה.

1. שהוא רק כמישה אחזים מכל שטח הדר.

2. כלים פרק א משנה ו-ח, פסחים דף סז: וראה מסכת מדות פרק ב.

3. ביאת המקדש פרק ג הל' ג-י, הלכות בית הבחירה ז, טו.

בכל הדורות עלו יהודים להתפלל בהר הבית

ישנן תשובות של גדולי ישראל שהתירו את העלייה להר הבית במשך הדורות, ואף עשו מעשה בעצמם, וכן עדויות על עליית יהודים במשך כל זמן הגלות, מלבד זמנים שונים שבהם לא הרשו הגויים ליהודים להיכנס פנימה⁴.

אלו דברי ר' אברהם בר חייא הנשיא (מחכמי ישראל בראשית תקופת הראשונים, בספרו מגילת המגלה עמ' 99):

ובתחילה כשהחריבוהו הרומיים לא היו מונעים את ישראל מלבוא אליו ולהתפלל בתוכו, וכמו כן היו מלכי ישמעאל נוהגים עמם מנהג טוב והרשו אל ישראל לבוא אל הבית ולבנות בו בית תפילה ומדרש, והיו כל גלויות ישראל הקרובים אל הבית עולים אליו בהגים ובמועדים ומתפללים בתוכו ומעמידים תפילתם כנגד תמידין ומוספין, ועל המנהג הזה נהגו כל ימי מלכות ישמעאל, עד שפשטה על הבית בעת הזאת מלכות אדום הרשעה והסירה את מלכות ישמעאל מעליו. ומן העת ההיא חיללו המקדש המעוץ, שעשו אותו בית תפילה להם והעמידו פסלי טעותם בתוכו, והסירו התמיד, שמנעו את ישראל מלהתפלל בבית ולקיים בו מצות תפילה אשר היא כנגד התמידים, כי מיום שגברו אלו הרשעים לא הנחו ישראל לבוא בתוכו, אף איש אחד יהודי אינו נמצא בירושלים בימים האלה.

בספר חרדים, מצוות התלויות בארץ ג', מובאת עדות הרמב"ם שכך כתב באיגרתו:

ביום שלישי בשבת ארבעה ימים לירח מרחשוון שנת שש ועשרים ליצירה יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה, ונכנסתי לבית הגדול והקדוש והתפללתי בו ביום חמישי ששה ימים לירח מרחשוון. ובאחד בשבת תשעה בחודש יצאתי מירושלים לחברון לנשק

4. בתלמוד הבבלי והירושלמי וכן במדרשי חז"ל יש עדויות על עליית החכמים להר הבית זמן רב לאחר החורבן, למשל באלהיו רבה כח: פעם אחת נכנס רבי צדוק לבית המקדש, וראה את בית המקדש חרב. אמר, אבי שבשמים, החרבתה את עירך ושרפת את היכלך וישבתה ושליתה [ושקטתה]. מיד נתנמנם רבי צדוק, וראה את הקדוש ברוך הוא שעומד בהספד, ומלאכי שרת מספידין אחריו, ואומר, הוי אמנה ירושלים.

שוב פעם אחת נכנס ר' נתן לבית המקדש, ומצא בית המקדש חרב וכותל אחד עומד. אמר, מה טיבו של כותל זה, אמר אחד, אני אראך. נטל טבעת (ההיא) ונעצה בכותל, והיתה הטבעת ההיא הולכת ובאה, עד שראה [את] הקדוש ברוך הוא שהוא שוחה וזוקף ועומד ומיליל...

וכן בשיר השירים רבה ח: אף על פי שחרב בית המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם ג' פעמים בשנה. וראה בספר 'אל הר המור' עמוד מ' הערה ב' שמרחיב בזה ומביא מקורות רבים לכך.

קברי אבותי במערה. ואותו יום עמדתי במערה והתפללתי, שבח לא-ל על הכל. ושני הימים האלו, שהם שישי ותשיעי במרחשון, נדרתי שיהיו לי כמו יום טוב ותפילה ושמחה בה' ואכילה ושתייה. א-להים יעזרני על הכל ויקים לי 'נדרי לה' אשלם' אמן. וכשם שזכיתי להתפלל בה ובחורבנה, כך אראה אני וכל ישראל בנחמתה אמן.

וכן דברי רבנו המאירי ב'בית הבחירה' לשבועות טז, א:

ומנהג פשוט ליכנס שם לפי מה ששמענו.

ועיין איגרות ר' שמואל בר שמשון, איגרת יד עמ' 7, שבה כותב ר' שמואל בר שמשון אשר ביקר בירושלים ביחד עם ר' יהונתן הכהן מלונל (שהיה תלמיד-חבר של הראב"ד):

באנו אל ירושלים ממערכה של עיר וראיננה וקרענו בגדינו כראוי לנו, ונתגוללו רחמינו עלינו ובכינו בכיה גדולה אני והכהן הגדול מלוניש, ונכנסנו בשער עד לפני מגדל דוד, ונבוא להשתטח עד לפני העזרה.

עיין שו"ת הרדב"ז חלק ב' סימן תרצ"א, אשר מבאר את ההיתר לעלות להר הבית ללא ספק. וכותב שם כך:

יש לתת טעם למנהג שנהגו כל העולם (מבית ישראל) לעלות באותם עליות (היינו הרחבה המוגבהת בתוך הר הבית) לראות משם את הבית כולו... שוב ראיתי... שאין לך פתח ולא עליה כפי השיעור שכתבתי, הלכך מותר להתקרב אל הפתחים ולעלות אל העליות.

המהרי"ט עלה להר הבית וכך כתב בתשובה (מובא בדרך הקדש ו, א):

וצריך להודיע בזמן הזה בעוונותינו... אם מותרים אנו ליכנס שם... וא"כ תורה יוצא לזמננו זה, שמותר ליכנס שם כשיטבול... לפנים בהר הבית, וכאשר זיכני ה' לעלות וליראות שם את פני ה'.

וכן כתב החיד"א בספרו ברכי יוסף (אורח חיים סימן תקסא):

מותר להתקרב אל פתחי בית המקדש וליכנס לעליות אשר סביב בית המקדש.

כך כותב האדמו"ר מקלויזנבורג (ר' יקותיאל יהודה הלברשטאם, מחבר שו"ת דברי יציב), הובא בגיליון אלף תקצ"ו:

הנה ידוע שבכל הדורות היה שריד בית מקדשנו הכותל המערבי פתוח לרווחה לכל איש מזרע ישראל באין שום מעכב ומונע... כן גם בנוגע להר הבית והמקומות הקדושים סביב, שבדורות הראשונים לא היה מי שיעכב בעד בני ישראל את הכניסה אליו, והיו מי שעלו להתפלל בהר הבית עד הגבול שהיה ידוע להם בברור ששם מותר לטמאי מתים

לגשת ולהתקרב, וכפי שמעיד הרמב"ם באגרתו... כיוצא בזה מעיד הרמב"ן באגרתו (נדפס בתורת האדם לרמב"ן ובכתבי הרמב"ן): כי העיר הפקר וכל הרוצה לזכות בחורבות זוכה וכו', כי רבים באים לירושלים תדיר, אנשים ונשים מדמשק וצובה וכל גלילות הארץ, לראות בית המקדש ולבכות עליו, עכ"ל עיי"ש עוד.

אולם ככל שנקפו השנים, באו אומות העולם ושלטו בזרוע על כל מקום המקדש וסביבותיה ועל הכותל המערבי, ובנו שם בתי תפילה ובתי טומאה... בכוונה זדונית לחלל ולבזות את מקום הקודש והמקדש, ושוב לא נתנו לבני ישראל עוד מדרך כף רגל בכל הר הבית ומנעו בעדם עלות בהר ונגוע בקצהו. עכ"ל.

מעיד הרב שמואל הורביץ זצ"ל, מגדולי חסידי ברסלב, בספרו 'ימי שמואל' (חלק ב' פ' קמד):

ובבוקר השכם הלכתי למקוה... ואחר כך הלכנו לעלות לרגל עד הר הבית, עד למקום המקדש, עד המקום שמותר לטמאי מתים לילך בו, ואמרנו 'ומפני חטאינו' ו'מלך רחמן', אבל הכל בעל פה כי להביט בסידור לא היו מניחים הגויים והשמש הערבי של מקום המקדש בשום אופן. וכן אצל שאר מקומות הקדושים כמו קברי מלכות בית דוד, הגויים לא נותנים להביט בסידור כי יראים שלא יפעלו בתפילה להיגאל. ואף על פי כן עשינו שם איזה פעמים בעלותנו לרגל ריקוד גדול במעגל בניגון, והשמש הגוי הנ"ל ראה ובערה בו חמתו אבל לא יכול לעשות כלום.

ואחר כך נכנסנו למקום לשכת הגזית ששם ישבו הסנהדרין, אשר חציו בקדש וחציו בחול, וכהיום בעוונותינו הרבים זה רבות בשנים שקבעו שמה הערבים את מקום בית משפטם והקאדי (השופט) בראשם, אבל אחר איזה שנים, אחר שחזרתי מחוץ לארץ, כבר היו סוגרים את לשכת הגזית ולא מניחים את היהודים להיכנס. וכן אחר כך התחילו גם למנוע מלגשת עד מקום המקדש לעלות לרגל והיו מניחים רק לעמוד מרחוק, ואחר כך מנעו גם את זאת, ומאז התחילו להפסיק לילך לעלות לרגל למקום המקדש וזה כמה שנים שלא הולכים יהודים לשם כלל, רק היו הולכים לכותל המערבי להתפלל מוסף⁵.

ממקורות אלו ועוד, רואים אנו כי במשך כל הדורות עלו יהודים לראות את פני ה', להתפלל ולשפוך שיח לפני בורא עולם במקום בית חיינו – הר הבית.

5. ישנם עוד עדויות של היסטוריונים וחוקרים, ואין כאן מקום להאריך.

חמש מצוות שמקיימים בעלייה להר הבית

כפי שאמרנו לעיל, הרמב"ם ורוב הפוסקים הביאו שבמקום הר הבית והמקדש שורה קדושה גם בחורבנו, כדרשת חז"ל:⁶ "והשימותי את מקדשיכם – אע"פ שהם שוממים בקדושתם הם עומדים". פסיקה זו מחייבת אותנו לא רק לירא ולהיזהר מלפגוע במקום בית חיינו, אלא גם מורה לנו כי במקום זה שורה גם כעת קדושה עליונה, וממילא יש מצוות השייכות למקום קדוש זה גם כיום כשאין בית מקדש, ונבוא למנותן ולבארן.

מצווה א: מצוות 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'

כך נאמר בפסוק: **כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׁבֵטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוּ תִדְרְשׁוּ וּבֹאתָ שָׁמָּה**.⁷

הרמב"ן בביאור הפסוק כותב:

וטעם "לשכנו תדרשו" – שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלוהי יעקב (ישעיהו ב, ג) כלשון "ציון ישאלו דרך הנה פניהם" (ירמיהו נה).

ובספרי (ראה ח): "תדרשו" – דרוש על פי הנביא. יכול תמתין עד שיאמר לך נביא? ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומצא ואח"כ יאמר לך נביא. וכן אתה מוצא בדוד וכו'. ועל דרך האמת לשכנו תדרשו – לכבודו תדרשו, ובאת שמה – לראות את פני האדון ה' אלהי ישראל. וממנו אמרו חכמים "שכינה".⁸

כן כתב המלבי"ם דברים פרק יב:

6. מגילה כח

7. דברים יב

8. הרמב"ם בהלכות מלכים פ' א, א הביא פסוק זה ללמוד ממנו חיוב בניית בית המקדש.

ייתכן לומר כי הרמב"ם בא ללמדנו שכל פעולה של דרישה וקירוב לבניין הבית הרי היא בכלל מצוות בניית המקדש, שהרי פשוטו של מקרא אינו עוסק בבניית הבית אלא בדרישת מקום המקדש, ומהפסוק למדנו כי יש מצווה לדרוש את המקום ולבוא אליו בפועל, ומתוך כך נבוא גם לבנות את בית המקדש, הכול בכלל מצוות "לשכנו תדרשו", להתאמץ ולהשתדל לעשות מקום לשכינה בארץ בציון עיר קודשנו. וראה דברי הרמב"ן לקמן עמוד 42.

"כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וגו' לשכנו תדרשו", בכל מקום קורא מקום המקדש מקום אשר יבחר ה'. כי נתודע ע"י נביא שהוא מקום הנבחר כמ"ש ויבא גד אל דוד וגו' וכן אמר בהר המוריה אשר נראה לדוד אביהו, ובכ"ז מצאנו שדוד דרש אחרי המקום כמ"ש עד אמצא מקום לה', ולא המתין עד שבא אליו נביא, ולמד ממ"ש לשכנו תדרשו, שהדרישה היא מה שחוקר בעצמו למצוא את הדבר, וז"ש דרוש ומוצא, למד להם שלא יגלה ה' סודו ע"י נביאיו להודיעם מקום הנבחר רק אם ישתדלו בזה וידרשו אחריו, ואז יערה עליהם רוח ממרומים אחרי ההכנה הראויה.

מצווה ב: 'עבדהו במקדשו': להתפלל ולהשתחוות בהר הבית

כך הם דברי ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ה':

והמצוה החמישית היא שצונו לעבדו יתעלה... ובמשנתו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי (פרש' יב עמ' רכח) אמרו: מנין לעיקר תפילה בתוך המצות? מהכא: "את ה' אלוהיך תירא ואותו תעבוד". ואמרו (מדרש תנאים ממדרש הגדול פ' ראה): עבדהו בתורתו, עבדהו במקדשו. כלומר ללכת שם להתפלל בו ונגדו כמו שבאר שלמה עליו השלום (מ"א ח דה"ב ו).

והנה לא נתבאר בדברי הרמב"ם האם מצוה זו של תפילה לפני ה' בהר הבית היא תלויה בזמן שבית המקדש בבניינו או לא. אך נראה שגם כעת שאין בית המקדש בנוי – עיקר מקום התפילה הנו דווקא בהר הבית, שהרי מקום הר הבית גם בחורבנו "בקדושתו הוא עומד", בכל עת הוא "שער השמים", ובו מתקיימת עיקר מצוות התפילה כדברי הרמב"ם, ובו קרוב ה' לקבל את תפילתנו גם כאשר בית המקדש חרב כדברי הרמב"ן על הפסוק: "וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מִה נִזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה פִּי אֵם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם"⁹, וזה לשונו:

השכים יעקב בבקר בפתח גדול ואמר ביתו של הקדוש ברוך הוא במקום הזה, שנאמר ויירא ויאמר מה נורא המקום, מכאן אתה למד שכל המתפלל בירושלם כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד, ששער שמים הוא פתוח לשמוע תפלתן של ישראל, שנאמר וזה שער השמים.

יעקב זכה למעמד זה עוד הרבה לפני שנבנה בית המקדש. כמו כן, חז"ל מלמדים אותנו כי במקום זה תיקנו אבותינו אברהם יצחק ויעקב את תפילות שחרית מנחה וערבית,

9. בראשית כח.

ולשם אנו מכוונים את לבנו בתפילתנו גם כעת כאשר הבית חרב, מכיוון שמקום זה בכל עת הוא "שער השמים" ובו מתקיימת עיקר מצוות התפילה.

מלבד המבואר כי יש מצווה להתפלל בהר הבית, עוד למדנו מדברי הרמב"ן כי מעלה גדולה ומיוחדת יש לתפילה במקום קדוש זה, שדווקא שם קרוב ה' לקבל את תפילתנו.

וראה דברי הילקוט שמעוני על הפסוק "ועלה האיש ההוא (אלקנה) מעירו מימים ימימה להשתחוות ולזבוח לה' צבאות בשילה" (שמואל א,א):

ר' אבא בר יוסף בש"ר יצחק: התפלה גדולה מן הקרבנות דכתיב להשתחוות ואחר כך לזבות. ורבנין אמרי תפלה שקולה כנגד כל הקרבנות דכתיב להשתחוות ולזבוח'.
ראה כמה גדולה מצוות התפילה וההשתחויה במקום השכינה.

וראה דברים יקרים מתוך הספר 'עיר הקודש והמקדש' לרבי יחיאל מיכל טיקוצ'ינסקי זצוק"ל חלק ה' פרק א' אות ד' עמוד ט"ו:

...אלא שבזמן שתהא ברשותנו לבנות בית תפילה במקום המקדש, בטרם ביאת המשיח, אפשר לדבר רק על בנין בית תפילה בהר הבית קודם לעזרה ולמקום החיל. ומקום כזה נקל להגביל את גבולו. וכשתהיה לנו הרשות והרשיון ותהא הנפש כסופה לבית תפילה שכוה, בהסכמת ראשי התורה, יהא דרוש להעמיד משמרות שלא יכנסו לשם אלא (הטבולים במקווה) טהורים מטומאה היוצאה מגוף (כנאמר במשנה דכלים פ"א ח'), ובית תפילה שכוה, לו יהא אפילו בהר הבית, ומכל שכן לכשנזכה להקים מזבח ולהקריב עליו קרבן ציבור, תהא זאת מן הסגולה לתקומת יעודנו ולבנין בית קדשנו ותפארתנו, ולהופעת הגואל אשר יגאל את עם ישראל, הגאולה השלימה בחומר וברוח. והלכו גוים ועמים לאורו, ומלאה הארץ דעה את ה'.

גם הרה"ג מרדכי אליהו זצ"ל קרא להקמת בית כנסת בתוך הר הבית. וכך הוא כותב לרב זלמן מ' קורן:

הצעתי היא לבנות בית כנסת ומקום לתורה ולתפילה בשטח שמותר להכנס אליו. והכניסה והיציאה תהא מבוקרת שאין אפשרות ללכת יותר ממקום המותר, ובזה אנו לא גורמים לאחרים לדרוך על מקום אדמת קודש.

מצווה ג: 'מורא מקדש'

נאמר בתורה (ויקרא י"ט): "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו". מפסוק זה למדו חז"ל במסכת יבמות ו: מה שמירה האמורה בשבת לעולם, אף מורא האמורה במקדש לעולם.

מצוות מורא מקדש אינה מתקיימת כאשר אדם מתרחק ממקום המקדש יתר על המידה, כמו שמצוות מורא אב אינה מתקיימת כאשר אדם מתרחק מאביו. מצוות המורא מתקיימת כאשר אדם בא למקום ומתנהג בו ביראת ה' ונזהר בכל ההלכות הנהוגות בו כמבואר ברמב"ם¹⁰.

10. מתוך תשובתו של הרב נחום אליעזר רבינוביץ שליט"א, ראש ישיבת מעלה אדומים:

הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (ו, א-ד) אומר: "מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו... ואיזו היא יראתו? שלא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו... או באבק שעל רגליו... ואין צריך לומר שאסור לרוק בכל הר הבית... ולא יכנס לו אלא לדבר מצוה... יוצאין מן המקדש כמו שפוסע אחר תפלה לאחוריו - כל זה ליראה מן המקדש".

לכאורה יש כאן כפילות שלא לצורך: פתח תחילה "ואיזו היא יראתו" וסיים שוב "כל זה ליראה מן המקדש". ברם, לכאורה היה מקום לחשוב שמצוות יראה אע"פ שהיא מצוות עשה מתקיימת בשב ואל תעשה. כלומר, מי שאינו מתקרב למקדש כלל ואינו נמצא בסביבתו ודאי שאינו פורץ שום גדר ובכך קיים מצוה זו. אבל אין לפרש כך. מצוות יראה היא מצווה חיובית המתקיימת בקום ועשה (וכעניין מצוות יראה לגבי הורים וכן לגבי השי"ת). כלומר, רק מי שנתקרב למקום המקדש ונכנס עד למקום שמותר להיכנס ונזהר שלא לפרוץ הגבולות ומקפיד על ההלכות המוזכרות במצוות 'יראה' - כגון: מסיר נעליו לפני הכניסה וחוזר לאחוריו ביציאתו, והוא הדין למי שטובל לקראת עלייתו. בכך מקיים את מצוות העשה של יראה.

וכתב שם (הלכות ה-ו):

"לא יקל אדם את ראשו כנגד שער מזרחי של עזרה... מפני שהוא מכון כנגד קדש הקדשים, וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת במקום שמותר לו להיכנס לשם, ויראה עצמו שהוא עומד לפני הארון ה' שאמר 'זהו עיני ולבי שם כל הימים', ומהלך באימה ויראה ופחד ורעדה שנאמר 'בבית א-להים נהלך ברגש'. ואסור לכל אדם לישב בכל העזרה... אף על פי שהמקדש היום חרב בעוונותינו, חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבנינו; לא יכנס אלא למקום שמותר להיכנס שם, ולא ישב בעזרה, ולא יקל ראשו כנגד המזרח... שאף על פי שחרב בקדושתו עומד".

ולהלך שם (הלכה יא) הוא מסביר:

"ומפתח הר הבית עד פתח העזרה שהוא שער נקנור כמחנה לוי, ומפתח העזרה ולפנים מחנה שכינה". אמנם בודאי התפילה בהר הבית שהוא שער השמים היא מצוה גדולה, ומקרא מלא דיבר הכתוב (מלכים א ח, לג-לד):

"ושבו אליך והודו את שמך והתפללו והתחננו אליך בבית הזה ואתה תשמע השמים".

...אולם אין ספק שרק מי שנכנס להר הבית והוא מודע כי הוא עומד לפני מחנה שכינה, מסוגל להרגיש את יראת הרוימות שנצטוונו עליה 'מקדשי תיראו'.

וכה הם דברי רבנו הגדול בספר המצוות (עשה כא):

"הצווי שנצטוונו ליראה את הבית הזה הנזכר מאד מאד, עד שנקבע לו בלבנו מקום היראה וההערצה, חו היא מוראת המקדש, והוא אמרו יתעלה 'מקדשי תיראו'".

וגם שם הוא חוזר על כך: "זוה חובה לעולם אפילו בזמננו זה שהוא חרב". וכבר הובא לעיל שבכל הזהירות הנמנות, האדם מקיים מצוה זו.

וכבר הורה לנו הרמב"ם במשלו הנפלא (מורה נבוכים ג, נא):

"מי שהגיע עד כדי שנכנס לרחבת החצר ונמצא עם המלך במקום אחד והוא חצר המלך...", אשרי מי שהגיע למדרגה זו. ומאידך, אין הוא משבח את "הפונים לחצר המלך להכנס אליו אלא שלא ראו כלל חצר המלך... הם עמי הארץ העוסקים במצוות".

מצווה ד': 'לא תחנם'¹¹

יש איסור לתת לגויים חניה בארץ ישראל, בוודאי הוא הדין בהר הבית. כאשר אנו עולים להר הבית, איננו מאפשרים את מסירת מקום מקדשנו לידי גויים, ובכך מקיימים מצוות "לא תחנם".

כך כותב הרב גורן זצ"ל (בספרו הר הבית, עמ' 42):

בהימנעות מעלייה להר הבית עוברים על איסור תורה של 'לא תחנם', לא תיתן להם חניה בקרקע (ע"ז כ, א), שכבר קבעו הפוסקים שאבדן הריבונות כמוהו כחורבן (ב"י ומ"א או"ח תקסא, א). נמצא שכאשר הממשלה אוסרת על יהודים לעלות בחופשיות, היא חוזרת ומחריבה את מקום מקדשנו.

מצווה ה': 'והורשתם את הארץ'

כדברי הרמב"ן 'שלא נעזבנה בידי האומות או לשממה'¹².

כאשר אנו עולים להר הבית אנו זוכים לקיים מצוות עשה של הורשת הארץ והישיבה בה. אמנם נראה כי שונים גדרי קיום המצווה בהר הבית מבשאר מרחבי ארצנו הקדושה, מכיוון שבמרחבי ארצנו המצווה מתקיימת ע"י שאנו גרים במקום ומתיישבים בו, ואילו בהר הבית המצווה מתקיימת כאשר אנו פוקדים את המקום, מתפללים בו ומקיימים בו את מצוות ה' המיוחדות למקום קדוש זה.¹³

הרי מבואר כי כאשר ארם נכנס להר ונוהג בזהירות הראויה ופורש ממקום שצריך לפרוש – אז מקיים בכך מצוות יראה, אבל אם אינו בא לשם כלל, אין זה אלא כמתעלם ממצוות מורא מקדש ואין בכך לא יראה ולא כבוד.

11. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כ, רמב"ם הלכות עבודה זרה י, ד, יורה דעה קנא ז-ח.

12. הרמב"ן בהשגותיו על הרמב"ם מביא דברי הספרי דברים פרשת עקב פסקא נא:

ואם תאמר מפני מה כבש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצוות נוהגות שם, אמרת דוד עשה שלא כתורה: התורה אמרה משתכבשו ארץ ישראל תהו רשאים לכבש חוצה לארץ והוא לא עשה כן אלא חזר וכבש ארם נהרים וארם צובה ואת היבוסי סמוך לירושלם לא הוריש. אמר לו המקום את היבוסי סמוך לפלטורין שלך לא הורשת, היאך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובה.

13. מלבד המצוות הנ"ל, יש לדעת כי כיום לדעת כמה פוסקים (כך משמע מהגאון ר' עקיבא איגר והחת"ם

מצוות אלו אינן תלויות בבניין בית המקדש, ואם כן ברור שנוהגות גם בזמן הזה, והעולה להר הבית מקיים בזה מצווה גדולה ונעשה שותף להשבת כבוד השכינה למקומה.

עם כל זאת, רבים מן הפוסקים אוסרים את העלייה להר בית ה'. ונבוא בזה לברר הלכה זו, ויהי רצון שנזכה לכוון לאמיתה של תורה ושלא יצא מכשול מתחת ידינו.

סופר בשו"ת יו"ד סימן רלו, המהרי"ץ חיות בקונטרס דרכי הוראה, הרב צבי הירש קלישר בספרו דרישת ציון מאמר שלישי, הגרי"מ טיקוצ'ינסקי בספרו עיר הקודש והמקדש, החזון איש אה"ע ס"ב ועוד) יש חובה ומצווה רבה לקיים את מצוות קרבן הפסח שהיא מצוות עשה החמורה ביותר בתורה, שבביטולה עוברים על איסור כרת (כמו בביטול ברית מילה). מכיון שכך, העולה להר הבית מקיים לכל הפחות "הכשר מצווה" של מצוות קרבן פסח.

הטענות העיקריות שלא לעלות להר הבית

ראשית אציג את הטענות המרכזיות העולות לאסור עלייה להר הבית, כפי שראיתי אצל הפוסקים והרבנים שדנו בסוגיה זו¹⁴, בכמה טענות עיקריות:

1. פסקו של הראי"ה קוק ושל בנו הרצי"ה שלא לעלות להר הבית, עד שהיו נוהרים שלא להכניס אצבעות לסדקים בכותל. כמו כן, צערו הגדול של הראי"ה קוק על עליית הברון רוטשילד למקום המקדש¹⁵, שעל כניסתו לקודש אמר הרב קוק: "פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו עולה לנו על כל מיליונים של יישובים מעשיים, ואע"פ שלא הפסיד בכל זה את ערכו הגדול בתור מייסד היישוב".

2. בכניסה להר הבית יש חשש של איסור כרת, מכיוון שאיננו יודעים היכן היה מקום המקדש, וממילא איננו יודעים היכן המקומות שמותר להיכנס אליהם והיכן המקומות שאסור.

3. ההשקפה שלימד הרצי"ה כי בית מקדש הוא מדרגה השייכת לכלל ישראל ולא לאדם פרטי, על כן ממילא איננו רוצים לבנות בית חרב, אלא יש לנו לבנות קודם את רוממות בית ישראל למקום הקודש, לא במקום הפיזי של הר הבית אלא בלבבות ובמוחות של מקהלות רבבות עמך ישראל, ורק לאחר מכן נוכל להגיע להר הבית ובניין המקדש.

בפעילות להעלאת המונים להר ישנה הסחת דעת הציבור הרחב והסטת מן המשמעות העיקרית של השאיפה לבניית המקדש, ובזאת ישנה נתינת יד לחורבנו. צריך ללכת אל העם בכל מקומות מושבותיהם וללמד אותם תורה ואמונה.

4. מצוות "לא תחנם" ומצוות "והורשתם את הארץ" אינן מתקיימות בהר הבית ע"י יחידים מכיוון שמצוות הכיבוש הן מצוות על כלל ישראל. לכן אין מצוות אלו מתקיימות בעלייה להר ע"י פרטים, אלא ע"י השלטון של ממשלת ישראל והמשטרה, שזה קיים גם היום.

5. החשש הגדול שע"י שייכנסו יחידים יבואו להיכנס המוני ישראל למקומות האסורים, ייכנסו ללא טבילה להר הבית ואף ייכנסו למקום העזרה שזהו איסור כרת.

14. עיין בספרו של הרב שלמה אבינר שליט"א 'למקדשך תוב', ובמאמרו של הרב יוסף קלנר שליט"א שכתב בנושא זה.

15. אגרות חלק ב, אגרת תרמ"ז.

6. אסור לעלות להר הבית מפני פיקוח נפש, היינו שכאשר אנו עולים להר הבית אנו מעוררים את זעמם של אויבי ישראל ובכך אנו מסכנים את חייהם של יהודים רבים.

7. חינוך לזלזול בסמכות הרבנות הראשית וגדולי ישראל¹⁶, ויצירת אווירה של אי רלוונטיות של הרבנים הראשיים – שיש בזה הרמת יד בתורה כהסבר הרמב"ן לצורך במשמעת לבית הדין הגדול (דברים י"ז): הצורך במצוה זו גדול, כי התורה ניתנה לנו בכתב, והדעות לא ישתנו בכל הדברים הנולדים, ואז ירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה תורות. ולכך חתך לנו הכתוב הדין הזה שנשמע לבית דין הגדול.

16. היינו, כיצד ייתכן לעלות להר הבית, הרי גדולי הדור ורוב הפוסקים אוסרים זאת!

תשובה לטענות

לטענה הראשונה על פסקו של הרב קוק שלא לעלות להר ובנוגע לפגימה במקום הקודש:

כפי שכבר נתבאר, מותר ואף מצווה להיכנס להר הבית. נראה כי הראי"ה קוק נזהר לא להכניס אצבעות לכותל מפני שהחמיר על עצמו לחשוש לאוקימתא בדעת הרדב"ז שהכותל הוא הכותל של העזרה. יצוין כי כמעט כל הפוסקים לא חששו לדעה זו כלל, וגם הרב קוק החמיר בה רק לעצמו ולא הורה כן לאחרים^{17, 18}.

מלבד זאת, יש לדעת כי מכיוון שזמן רב (כ-300 שנה) נאסר על יהודים לעלות להר קודם ששבנו לשם בשנת התשכ"ז, התעורר ספק לגבי ודאות מקום המקדש¹⁹. נראה שמסיבה זו חשש הרב קוק שמא הכותל המערבי הוא כותל העזרה, אך לאחר שכבשנו את המקום ועלינו להר (אחר הניצחון במלחמת ששת הימים), התברר ללא ספק מקום המקדש והתבררו המקומות שמותר ללכת בהם ללא ספק²⁰.

בנוסף לכך, בזמן הרב קוק היה היישוב היהודי בארץ הקודש כאורח בארץ לא לו. עדיין לא היה כאן שלטון יהודי, ולא היה בידינו לקיים בהר את מצוות הכיבוש. גם לא הייתה לרבנות שום אפשרות לפקח על המקום שיתנהגו בו כהלכה. מכיוון שכך, לא נכון לדמות את פסקו של הרב קוק מלפני יותר משמונים שנה למציאות של היום²¹.

17. עיין בקונטרס 'בית ה נלך' של הרב ישראל אריאל שליט"א שמבאר את דברי הרדב"ז על בוריים ומסיר כל חשש.

18. כמו כן, יתכן שהראי"ה חשש כי קדושת הר הבית מתפשטת אף לרוחבה של החומה, ועל כן לא רצה להכניס אצבעותיו, שהרי להר הבית מותר להיכנס רק אחרי הכנה ראויה וטבילה מדוקדקת כהלכה.

19. ראה שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן א.

20. כמבואר לקמן במענה לטענה השנייה.

21. מלבד זאת, ייתכן מאוד כי הראי"ה קוק זצ"ל כלל לא אסר את הכניסה להר כהלכה, אלא אסר את הכניסה להר כהוראה כללית לציבור, כיוון שלא ידעו כלל את ההלכה בדבר ולא היה כוח בידו לבאר לציבור את האופן המותר והאסור.

כך כותב הרב שלמה רענן הי"ד, נכדו של הראי"ה קוק זצ"ל:

"מצטרף אני בזה לקריאת הרבנים הממליצים לעלות להר הבית במקומות המותרים, כי זה דבר ברור ללא צל של ספק כי הסבא רבינו הראי"ה קוק ובנו הרצי"ה קוק זצ"ל, לא אסרו לעלות במקומות המותרים. ובודאי מצוה גדולה לרשת את המקום המקודש מידי זרים, ואך ורק באופן המותר.

בברכה לגאולה שלמה ובנין בית המקדש בב"א, הנני חותם נכד מרן הרב זצ"ל, אליהו שלמה רענן קוק".

בנוגע לדברי הראי"ה קוק שאמר על כניסת הברון למקום המקדש "פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו עולה לנו על כל מיליונים של יישובים מעשיים" –

נראה ברור שאין ללמוד שום איסור להיכנס להר הבית כהלכה ממחאה זו. שכן הברון עלה בלא טבילה למקום המקדש עצמו, ואילו העולים בטהרה נזהרים לטבול תחילה, וגם אחר כך נכנסים רק למחנה לוייה ולא למקום המקדש, שאליו אסור להיכנס גם לאחר טבילה, נמצא שאין בעלייה להר שום חשש איסור. אם כן, כאשר אנו פוקדים את הר הבית כהלכה, לא רק שאיננו פוגמים בקדושת בית חיינו, אלא שאנו אף משיבים את מקום בית חיינו למעלתו וקדושתו, ומרוממים אותו להדרו ולכבודו.

יתרה מכך: ההתייחסות אל הר הבית כאילו כעת אין פגימה במקום המקדש, ואילו אם נעלה להר נפגום בקדושת בית חיינו, תמוזה מאוד. הרי אין לך פגימה גדולה בקדושת מקום בית חיינו מזו שערבים יושבים בקודש הקדשים, מחרפים שם אלוהי מערכות ישראל ומסיתים נגד ה' ונגד עמו.

ראה הכתוב ביחזקאל ז, כב "וַיְהִי כִּי הִנֵּיתִי אֶת צְפוּנֵי וּבָאוּ בָּהּ פְּרִיָצִים וְחָלְלוּהָ" ובמפרשים שם. וראה מסכת ע"ז דף נב; ובחידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף נד: וראה כמה חמור חילול מקום המקדש ע"י גוים עד שמפקיעים את קדושתו!

כך כתב הרב מרדכי אליהו זצ"ל לרב זלמן קורן:

אולם אני על משמרת אעמודה, היינו, אנו רואים בעין כיצד שועלים הלכו בו, כיצד מקום שנאמר בו 'הזור הקרב יומת' הולכים בו זרים ומחללים אותו. וכבר חז"ל גזרו על כל העכו"ם כ'זבים'. ואסורה להם הכניסה למקום הקודש והמקדש ולעוד מקומות שמותר לישראל טהור להכנס ואפילו בזמן הזה. ועל כן חובה קדושה מוטלת על מי שבידו למנוע מצב עגום זה. ואפי' ע"י פרסום הענין שהם עוברים על איסור. ואין לחשוש ממה שיאמרו וכו'.

וכך כותב הרב אליעזר מלמד שליט"א על יחסו של הרצי"ה להר הבית:

הריבונות הייתה אצלו עיקר העיקרים, שכן מצוות יישוב ארץ ישראל מחייבת אותנו שתהיה הארץ בידינו ולא ביד אומה אחרת – ועל אחת כמה וכמה הר הבית, שהוא המקום

ר' שלמה למד את הספר "משפט כהן" עם הרב צבי יהודה זצ"ל. בספר יש תשובה ארוכה בעניין הר הבית (סימן צו) ובה נאמר בין השאר, שאסור לעלות להר הבית. ר' שלמה הבין מהרב צבי יהודה, שהיום המצב השתנה, ועל כן נהג לעלות מדי פעם למקומות מסוימים בהר הבית והיה בין החותמים למען עלייה להר הבית. (נשמח של שבת, ספר זיכרון לרב שלמה אליהו רענן זצ"ל, עמ' 749, 710).

המקודש שבכל ארץ ישראל. וכל דבריו של הרצי"ה נאמרו בזמן שהריבונות הייתה ברורה ומוסדרת, וכפי שראינו עד כמה טרח לפרט את סממני הריבונות והשלטון. ולו היה שומע שבעקבות התפרעויות הערבים ולחצים שונים, מבית ומחוץ, דגל ישראל כבר אינו מתנופף מעל הר הבית, ונקודת המשטרה הקבועה הורדה משם, וכבר אין נוכחות צבאית קבועה על ההר, ושוטרים וחיילים אינם מורשים להיכנס למסגד, והערבים כבר אינם רק "מסדרים להם שם את תפילותיהם ביום השישי", אלא משם יוצאות לכל העולם קריאות ההסתה נגד ישראל, ונערים ערבים מעזים ללעוג ולקלל שוטרים וחיילים, והערבים עורכים שם חפלות ומשחקי כדורגל וקוברים שם את מתיהם תוך הפגנת בוז כלפי מדינת ישראל, וכל היהודים שעולים להר הבית נכנסים ברשות הווקף ובליווי צמוד שלהם, תוך שכנופיות ערבים מקללות ומגדפות אותם. אילו היה רבנו שומע את כל זה היה מתפלץ מצער ותומך בכל אמצעי כשר במסגרת ההלכה כדי לחזק את הריבונות על הר הבית (עד כאן דברי הרב מלמד).

כמו כן, לצערנו נכנסים למקום המקדש עצמו יום יום יהודים וגויים כתיירים, ומחללים ומבזים את הר הבית ה' באופן הכי מזעזע וכואב שאפשר לתאר. הר הבית ה' היה לחרפה וכל איש ואישה, ערלים וטמאים, נכנסים למקומות האסורים, ואין איש שם על לב. זו המציאות כעת.

לעומת זאת, כאשר נעלה להר הבית ה' בקדושה ובטהרה, והרבנות תיקח על עצמה את הפיקוח על המקום ונתנהג במקום הזה כבעלי הבית – הרי נסיר משם את החרפה הנוראה שאומות העולם ורוצחי ישראל מסתובבים שם ומבזים את המקום הקדוש ביותר באין פוצה פה ומצפצף.

אם כן חובתנו לתקן את הפגימה הגדולה שיש כעת במקום בית חיינו, דווקא ע"י קיום מצוות העלייה להר מתוך קדושה, טהרה ומורא מקדש²².

לטענה השנייה שאיננו יודעים היכן המקומות המותרים והאסורים בכניסה:

הטענה כי היום איננו יודעים היכן המקומות המותרים והאסורים בכניסה להר, אינה נכונה. מזמן חורבן הבית עברה מסורת במשך הדורות על מקום המקדש ואבן השתייה. יש לכך עדויות רבות, נזכיר מתוכם את דברי תלמיד הרמב"ן שכתב:

סביב אבן השתיה בנו מלכי ישמעאל בנין מפואר מאד ועשו אותו בית תפילה, ובנו למעלה מן הבנין כפה גאה עד מאד, והבנין על בית קודשי הקודשים ועל ההיכל.

22. כמבואר לקמן במענה לטענה החמישית כיצד ע"י עלייתנו נביא לתיקון הפגימה שיש כעת בהר.

וידועים דברי הרדב"ז²³ שכתב (בתשובה סי' תרצ"א):

אין ספק כי האבן הזאת אשר תחת הכיפה היא אבן השתיה אשר עליה היה הארון בבית קדש הקדשים לצד מערב.

וכן כתב הב"ח בשם הליקוטים (אורח חיים תקסא, ד):

מצאתי בליקוטים, כשאדם בא לירושלים ורואה את הקובה של בית המקדש שהיא עזרה, אז חייב להשתחוות כנגדה ולקרוע את בגדיו...

וכן כתב החיד"א בספרו ברכי יוסף (אורח חיים סימן תקסא):

מותר להתקרב אל פתחי בית המקדש וליכנס לעליות אשר סביב בית המקדש. הרדב"ז בתשובה סי' תרצ"א.

על זיהוי זה סמכו כל גדולי ישראל, החת"ם סופר (שו"ת חת"ס יו"ד ס' רל"ז), החפץ חיים (ליקוטי הלכות זבחים פרק איזה מקומן עמוד לד), והחזון אי"ש (אבן העזר ס' ב' ס"ק ז').

ועיין בספרו של הרב קורן 'חצרות בית ה'" אשר מביא מקורות רבים לכך שהאבן שתחת הכיפה היא אבן השתייה, וכן מוכיח זאת מהטופוגרפיה בהר, אשר כותב שלא ייתכן כלל שקודש הקדשים נמצא במקום אחר, משום שזה המקום הכי גבוה בהר של סלע טבעי, ובמשנה מפורש שקודש הקדשים היה במקום הכי גבוה.

על דברים אלו סמכו גם הגר"מ אליהו זצ"ל כפי שעולה ממכתביו המפורסמים על הקמת בית כנסת בהר וכפי ששמעתי מבנו הרה"ג שמואל אליהו שליט"א.

וכן הגר"ע יוסף זצ"ל כפי אשר עולה מדבריו בספר מעדני מלך:

אלה שנכנסים בעוונות הרבים, הם לא שואלים דת, לא שואלים חכמה, נכנסים אפילו למסגד עומר ששם ודאי היתה העזרה, ונכנסים בפנים בטומאת מת, טמא מת שנכנס לשם חייב כרת... מה דת יש לה אם נכנסת במקום כרת בבית קדשי הקדשים? נכנסת במסגד עומר בפנים.

ועל מסורת זו סמכו בית ישראל ועלו להר הבית במשך הדורות כנתבאר לעיל.

23. על תוקפו של זיהוי זה ניתן ללמוד מדבריו של הגר"א שפירא זצ"ל בעניין זיהוי אחר של הרדב"ז בדבר יהדותם של יהודי אתיופיה (מנחת אברהם ח"א ט"ז) וז"ל: "אין בכח רבני דורנו לדחות פסק שפסק הרדב"ז שהיה גדול הדור, ובין תלמידי המפורסמים היו האר"י הקדוש ורבי בצלאל אשכנזי, והיה מגדולי המשיבים בכל הדורות ומימיו אנו שותים. ובין שואליו נמנו רבותינו הבי"ט המבי"ט הרד"ל והרשד"ם ועוד גדולי הדורות".

מכיוון שאנו יודעים את מקום אבן השתיה, על כן בנקל אפשר לדעת את המקומות המותרים והאסורים בכניסה כמבואר במסכת מידות פרק ב', וברמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ה'. לאחר שכבשנו את ההר במלחמת ששת הימים, נעשו מדידות של כל מתחם הר הבית בידי הרב גורן זצ"ל ובידי אחרים, והתבררו המקומות שמותר ללכת בהם ללא כל חשש.

יש שחששו להתיר עלייה להר הבית מכיוון שאיננו יודעים היכן מקום החיל, ונבוא לבאר דין זה.

מבואר ברמב"ם שאסור מדרבנן לטמא מת להיכנס לתוך שטח החיל (הל' בית הבחירה ז, טז). המשנה במידות (ב,ג) אומרת כי החיל היה עשר אמות. רוב הפוסקים פירשו את המשנה כפשוטה, שרוחב החיל היה עשר אמות בלבד. אך הרמב"ם כותב כי גובה החיל היה עשר אמות, ולא כותב לנו מה היה רוחבו. אם כן, מכיוון שאיננו יודעים מהו גודלו של החיל, אסורה לנו הכניסה להר הבית, מחשש שמא ניכנס למקום החיל. אך נראה כי אין כלל מקום לחשש זה, מכיוון דהוי ספק-ספק ספקא בדרבנן:

ספק שמא הלכה כראב"ד שכלל אין קדושה היום, וממילא אין איסור להיכנס למקום המקדש אף בטומאה; אם תימצי לומר שהלכה דיש קדושה – ספק שמא הלכה כרש"י וברוב הפוסקים שרוחב החיל עשר אמות בלבד; אם תימצי לומר שהלכה כרמב"ם – שמא גם לרמב"ם החיל רק עשר אמות, שהרי לא כתב מהו גודלו; גם אם תימצי לומר ששטחו של החיל גדול – שמא הלכה כרדב"ז שפוסק מתוך דברי הרמב"ם שאין איסור היום כלל להיכנס לחיל אף בטומאת מת, שאיסור הכניסה לחיל אינו אלא בזמן שבית המקדש קיים, ומדבריו שהבאנו לעיל עולה כי כך גם נהגו ישראל "לעלות אל העליות" ולא נמנעו מחשש שמא נכנסים למקום החיל, וכן עולה מפסקו של החיד"א.

אם כן, ודאי שעל פי דין אין מקום לחשוש. עם כל זאת, למעשה העולים היום להר מתרחקים מאוד מהעזרה שלא להיכנס לחשש מקום החיל, כפי שביאר הרב קורן בספרו 'חצרות בית ה'"²⁴.

24. יש שכתבו לאסור עלייה להר הבית, מחמת שאנו מחזיקים עצמינו כזבין, וצריכים לספור ז' נקיים ולטבול במים חיים ולהעריב. ומכיוון שאין הכל בקיאין בכך, יש לאסור. ראה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' א', אות ד') ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"י, סי' א', אות נ"ו).

אך מדברי פוסקים רבים עולה שאין לחשוש כלל לזיבה, מכיוון שזה מחלה והוי מילתא דלא שכיחא. כן משמע ממכמה מקומות בש"ס, עיין נדה יג: 'ת"ר כהן שוטה וכו' וברמב"ם הל' תרומות ז.ה. ועיין במשנה מסכת טהרות ז,ו ובדברי התירו"ט שם. ובמסכת חגיגה דף יט: בתוס' ד"ה 'בגדי עם הארץ'. וראה בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ב, קונטרס אחרון, י"ד סי' ז, אות ג') וכן בספר 'עיר הקודש והמקדש' (ח"ד, פ"ז, אות ב'.

לטענה השלישית שהעיסוק בעלייה להור מסיט את הדעת מן המשמעות העיקרית של השאיפה לבניית המקדש:

מובן שגם העולים להר הבית סוברים כי מדרגת בית המקדש שייכת דווקא לכלל ישראל ולא לאדם פרטי כפי שלמדנו מהרצי"ה, אך אם רוצים אנו לרומם את עם ישראל למעלה עליונה זו אנו צריכים לקרב אותם בפועל אל מקום הקדושה²⁵. ודאי שעיקר העבודה ביום-יום היא למלא את הארץ דעה את ה', אך פעולה מעשית של עלייה להר הבית אינה מרחיקה אותנו מדרישת המקדש אלא דווקא מעצימה את הרצון וההשתוקקות לה', לתורתו ולמקדשו מאוד מאוד²⁶.

התורה מדריכה אותנו כי כל הארה רוחנית צריכה לבוא לידי ביטוי באופן מעשי. אין חג או מצווה שאין להם ביטוי מעשי. לכל שבת וחג יש הלכות מפורטות של הדלקת נרות, קידוש ואפילו הלכות הנוגעות לעונג שבת וכו', בפסח צריך מצות ויין ולא מספיק לשורר בלילה על יציאת מצרים, בסוכות צריך דווקא ארבעה מינים וסוכה

ובחלק ה' עמ' כ"א) וכן בספר 'עת לחננה' (עמודים 281-287). וכן כתב הרב ישראל יעקב פישר זצ"ל ראב"ד העדה החרדית בספרו 'שור"ת אבן ישראל' (חלק ט' סימן קס"ג) שמתור לעלות להר הבית בזמן הזה ואין לחשוש לזיבה. וכן מסתברא, שהרי בכל הדורות עלו להר הבית כפי שהבאנו, ומשמע שלא חששו לזה כלל.

25. כך כותב בתשובה הרב איל יעקובוביץ שליט"א ראש ישיבת ההסדר צפת: **הרב צבי יהודה** התנגד בעיקר לפיצת מדרגות כוחנית. הוא דיבר אחרי מלחמת ששת הימים כנגד הסבורים שגם את בית המקדש נבנה בעזרת טנקים ומערבלי בטון. כיום העלייה להר היא פרי תשוקה של צימאון כללי לקרבת א-לודים.

ככלל, הארת תורה שבעל פה מתחדשת תמיד ויש צורך בהקשבה למציאות במבט של תורה. כך גם עשו הרב קוק והרצי"ה בסוגיות שונות שעלו על שולחנם. הצורך כיום לעלות בהר ולדחוף בפועל את הנושא הזה נעשה חריף הן במישור הרוחני והן במישור המדיני.

26. מתוך העיון בכתובים, ייתכן לומר כי הטעם שהשיב אותנו הקב"ה במלחמת ששת הימים לחצרות בית ה' אע"פ שעדיין איננו מסוגלים לבנות בית מקדש, הוא בכדי שנקבע שם את עיקר מקום תפילתנו, ודווקא מכוח התפילה במקום זה יתעוררו בית ישראל לשוב אל ה' וניגאל גאולה שלמה.

כך כותב בספר זכריה פרק ח': **בַּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, קָנָאתִי לְצִיּוֹן קָנָאָה גְדוֹלָה, וְחָמָה גְדוֹלָה קָנָאתִי לָהּ. בַּה אָמַר ה' שְׁבִתִי אֶל צִיּוֹן, וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם; וְנִקְרְאָה יְרוּשָׁלַם עִיר הָאֱמֶת, וְהָרַ ה' צְבָאוֹת הָרַ הַקָּדוֹשׁ.** כך מבאר זאת בעל מצודת דוד: הנה כבר השבתי בני הגולה אל ציון וגם אני אשכון בתוך ירושלים, וזהו כאשר ישמעו בקול ה', כי עצם הגאולה היא היתה למען יהיו במקום המקודש, מקום מוכן ביותר לעבוד את ה' ולהתפלל לפניו על גאולה כללית ושלמה גאולת עולם להיות בימיהם, ואם היו עושים כן אז היתה באמת גאולה שלימה.

מדברים אלו עולה כי הכוח לפעול גאולה ותשובה על עם ישראל, זה דווקא על ידי תפילה במקום המקודש ביותר, ששם קרוב ה' לקבל את תפילתנו.

בחנוכה חייבים להדליק נרות ובפורים יש לקרוא מגילה אע"פ שאנו מכירים היטב את הסיפור וכן משלוח מנות ומתנות לאביונים, וכן בכל המצוות. דרכה של תורה תמיד לתת ביטוי מעשי לכוח הרוחני שאליו שואפים ושאותו רוצים להמשיך. איננו מחכים שנהיה במדרגה מסוימת בכדי לקיים מצוות. כל נער בר מצווה מחויב להניח שם ה' הנכתב בקדושה על זרועו ועל ראשו גם אם הוא מאוד רחוק ממקום עליון זה.

הוא הדין בעניין הר הבית והמקדש. אם חפצים אנו לרומם את עם ישראל למקום המקדש, אנו צריכים מלבד העיסוק היומיומי של קרוב לבבות, גם מצווה מעשית שממשיכה את האור של הקדושה והמקדש, ועל זה אמרה תורה "לשכנו תדרשו ובאת שמה". מכוח קדושת המקום יתעוררו ישראל לשוב אל אביהם שבשמים ולתורתו²⁷.

דבר זה, שהדרך לקרב את עם ישראל לקב"ה נעשה דווקא ע"י חיבור למקום השכינה, אפשר ללמוד מאלקנה אבי שמואל הנביא שזכה והשיב לב ישראל לאביהם שבשמים על ידי שהשיב אותם בפועל למקום הקודש. וזה לשון תנא דבי אליהו רבא פ"ח:

אלקנה היה עולה לשילה ארבע פעמים בשנה. שלוש מן התורה ואחת שקיבל עליו בנדבה. והיה מעלה עמו אשתו ובניו ובנותיו ואחיו ואחיותיו כל קרוביו. וכשעולים בדרך, היו באים ולנים ברחובה של עיר והיו מתקבצים האנשים לבד והנשים לבד, שכן איש מדבר עם האישה, האישה עם האישה, גדול עם גדול, קטן עם קטן. והייתה המדינה מרגשת והיו שואלים אותם: להיכן תלכו?

ואומרים: לבית האלוקים שבשילה שמשם תצא תורה ומשם מצוות ומעשים טובים. ואתם, למה לא תבואו עמנו? נלך יחד! מיד עיניהם משירות דמעות ואומרים להם: נעלה עמכם!

עלו עמו חמישה בתים, לשנה האחרת – עשרה בתים, ולשנה האחרת הרגישו כולם לעלות. ובדרך שהיה עולה שנה זו אינו עולה לשנה האחרת אלא בדרך אחרת, עד שהיו כל ישראל עולים. הקב"ה שהוא בוחן ליבות וכליות, אמר לו לאלקנה: אלקנה, אתה הכרעת את ישראל לכף זכות וחינכת אותם במצוות, וזכו רבים על ידך, חיך אני אוציא ממך בן שיכריע את ישראל לכף זכות ויחנך אותם למצוות, ויזכו רבים על ידו. הא למדת, בשכר מעשה אלקנה – שמואל.

27. דברי הבלי יקר בפרשת לך לך (בראשית י"ג, י"ז):

מקום מקדש של מטה מכון כנגד בית המקדש של מעלה, ושם פעל ה' מכוון לשבתו ית', ושם חביון עוזו יתברך, וכל המסתכל במקום הקדוש ההוא, מיד מתלבש בו רוח טהרה וקדושה – ובראייה לחוד סגי לאדם לקנות השלמות ההוא; ולא בכל מקום בארץ האדם זוכה לשלמות זו, כי אם במקום הנקרא "ה' יראה" והוא הר המוריה.

אלקנה לא הסתפק בללמד את ישראל תורה במקומות מושבותיהם, אלא פעל דווקא על ידי שהביאם למקום השכינה. גם אנו מצוים ללמד את עם ישראל תורה ומצוות מתוך חיבור ועלייה בפועל בקדושה ובטהרה כהלכה להר הבית מקום השכינה, ומתוך כך "יזלגו עיני ישראל דמעות" וישבו לאביהם שבשמים.²⁸

אלו הם דברי הכוזרי בסוף המאמר החמישי:

גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה, ראוי לשכר בלא ספק, והוא מקרב עת בוא תקוותנו. כמו שנאמר "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו" (תהילים קב) – זאת אומרת, ירושלים לא תיבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה, עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה.

גם מדברי הכוזרי אנו למדים כי לא די בהשתוקקות רוחנית, אלא צריך לחונן את העפר והאבנים של הר בית ה' בפועל ממש.

לטענה הרביעית כי גם כעת אנו מקיימים בהר את מצוות הכיבוש מכוח שלטון ישראל, ובכל אופן כיבוש אינו נעשה ע"י יחידים:

ראשית כול, יש כאן שתי טענות, ונברר אחת לאחת. הטענה כי במצב הנוכחי בהר הבית אנו מקיימים את מצוות "לא תחנם" ואת מצוות "והורשתם את הארץ" אינה פשוטה כלל. כי אמנם צה"ל כבש את מקום קודשנו בס"ד בשנת התשכ"ז, אך לצערנו הרב מיד לאחר מכן העבירה ממשלת ישראל את המפתחות של ההר ואת הפיקוח על המקום וניהולו, לידי המשטר הירדני והווקף.

גם היום, המציאות שיהודים לא יכולים לעלות להר הבית אלא לזמן מצומצם מאוד, וגם כאשר עולים אינם יכולים להתפלל, להזיז את השפתיים ולהתנועע כדרך המתפלל, נובעת מדרישה של אויבי ישראל הנמצאים במקום, ושלטון ישראל לא מעז לשנות מציאות חמורה זו. במציאות הזו קשה מאוד לומר שהר הבית בידינו ובשליטתנו.

28. בני קהילה או ישיבה וכד' שהרב שלהם מכין אותם ולומדים את כל ההלכות לקראת העלייה להר הבית, הלכות הטבילה, הגבולות, הלכות מורא מקדש ומעלת התפילה במקום קדוש זה, ולאחר מכן כולם טובלים ועולים יחד להתפלל בקדושה ובטהרה במקום אשר בחר ה' – ודאי כל הקהילה מתרוממת ומתקדשת, מתחזקת ומתקרבת לאבינו שבשמים ומתקרבים כל ישראל לבניין בית המקדש.

חילול השם הנורא, שאויבינו עושים במקום הקדוש הזה כרצונם, מבזים כל שריד מבית קודשנו ומצהירים שמקום זה שלהם ושלנו אין שייכות בו – חייב להיפסק, וזה ייתכן רק על ידי עלייתנו להר ומחאתנו בפועל.

ואף לטוענים שהמקום אכן בשליטתנו, פשוט שאם לא נדרוש את המקום ונעלה אליו בפועל הוא עלול להימסר בידי אויבינו לחלוטין, וניסיון כזה כבר נעשה בעבר ע"י ממשלת ישראל²⁹.

באשר לטענה כי כיבוש אינו נעשה ע"י יחידים: מצוות יישוב הארץ והורשתה מידי הגויים אינה רק מצווה כללית על הממשלה, אלא גם על כל יחיד ויחיד, כדברי הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות להרמב"ם (שכחת העשין ד'): אם כן היא מצות עשה לדורות מתחייב כל יחיד ממנו³⁰.

29. כך כותב הרב גורן זצ"ל (בספרו הר הבית עמוד 15):

כעת, כאשר הריבונות היהודית על הר הבית נמצאת בסכנה, הר המוריה עלול להפוך לנושא של משא ומתן בינינו לבין הערבים, ולצערנו מצויים פוליטיקאים המוכנים לשאת ולתת על הריבונות שלנו על הר הבית, והם מסתמכים על האיסור כביכול של הרבנות לעלות אל הר הבית. איסור זה עלול לשמש תואנה להסגיר את קודש הקודשים של האומה לידי המוסלמים. לכן החלטתי לפרסם כעת את הספר, ממנו ייווכחו כי קיימים אזורים נרחבים בהר הבית המותרים בכניסה לכל יהודי לפי כל הדעות, לאחר שיטבול במקווה טהרה...

וראה לעיל הערה 22 והערה 23.

מתוך כתבה ב-ד"ל, א' אייר תשע"ד (1.5.14): הר הבית הוצע לפלסטינים בשנת 2000, אבל לא יצא מזה הסכם – כך סיפר אמר (יום ד'), נשיא ארה"ב לשעבר ביל קלינטון, בנאום שנשא באוניברסיטת ג'ורג'טאון בווישינגטון ובו סיפר על שיחות השלום בתיווכו בין רה"מ לשעבר אהוד ברק לבין יאסר ערפאת בפסגת קמפ דייוויד.

וראה לקמן (עמוד 41) דברי הרב דוד חי הכהן שליט"א.

30. דברים מתוך תשובה של הרב שלמה אבינר שליט"א לשאלה מדוע אין הרמב"ם מונה את מצוות כיבוש הארץ בין המצוות:

להלכה ברור שמצוות כיבוש קיימת, שהרי ביחס לאותו הדין שהאיש כופה את אשתו והאשה כופה את בעלה לעלות לארץ שנפסק בשולחן ערוך (אה"ע ע"ה), מביא הפתחי תשובה שכל הפוסקים ראשונים ואחרונים הסכימו עם הרמב"ן ביחס למצוות יישוב הארץ (ס"ק ו). ולא עוד אלא שכך נהגו בכל הדורות, גם במלחמת השחרור, וגם במלחמות ישראל הקדומות. וגם לפני קום המדינה יחידים נהגו להסתכן על מצוות יישוב הארץ, ואין להסביר זאת אלא כסניף של דין כיבוש, ולא מדין מצוה פרטית המוטלת על האדם, שעליה אין לו להסתכן, מלבד עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.

כתב הרשב"ש שבעת סכנה לא חייבו חכמים לעלות לארץ, "וכל אחד בעצמו ישער אם רוצה לסכן עצמו, יעלה, ואם לא יחדל" (שו"ת הרשב"ש ג). וכן כתב רבי יהודה הלוי שהסכנה של עלייה לארץ אינה יתרה מהסכנה שלוקחים על עצמם סוחרים בים וביבשה, "ואילו היה מסוכן יותר מזה מצד כוספו לפי תשוקתו ותקוות הכפרה, היה הדין עמו בהכנסתו בסכנות" (כוזרי ה, כג). וכן כתב הרמב"ם שעל אף שמותר לצאת

כך קמה לתחייה ההתיישבות בארץ מתוך הגולה, ע"י עוד יהודים ועוד יהודים שעלו ב'פרטיות' לארץ במסירות נפש והביאו לתקומת ישראל. כך מתיישבים אנשים ומשפחות ביש"ע, ומתוך כך מביאים את החלת הריבונות של עם ישראל במקום, וכך אנו שבים להר הבית, מתוך הבנה שכאשר תגבר עוד ועוד העלייה של יחידים, יבואו כל עם ישראל לשוב אל מקום השראת השכינה.

ישנה טענה כי אמנם לגבי ארץ ישראל צריך מאמץ והתעוררות מלמטה, אך ביחס לבית המקדש והר הבית אנו כ'נטורי קרתא', מצפים וממתינים להארת הישועה וירידת בית המקדש מן השמים³¹.

מן הארץ אם חזק בה הרעב, מכל מקום "אינה מידת חסידות" (הלכות מלכים ה, ט). הרי שמותר ליחיד למסור את הנפש על מצוות יישוב הארץ ומידת חסידות היא.

ויש להסביר זאת על פי מחלוקת הרשב"ץ והריב"ש. בתשובתו אם מותר להפליג בספינה ביום חול כדי לעלות לארץ, מתוך ידיעה שיוכרחו לחלל שבת משום פיקוח נפש, לומד הרשב"ץ מהדין שאמירה לנכרי מותרת כדי לקנות בית או שדה בארץ ישראל, קל חומר לעלות לארץ, שהיא מצוה יותר גדולה מאשר לקנות בית או שדה עבור מי שכבר גר בה, שהרי ממילא כבר נמצא בארץ (ש"ת תשב"ץ כ"א). הריב"ש חולק עליו וסובר שאין העלייה מצוה אלא הישיבה, והעולה נקרא עוסק במצוה, וזו מצוה לשעתה ולעצמו בלבד, אבל "יישוב ארץ ישראל אינה מצוה לשעתה אלא מצוה המתקיימת לעולם היא, ומצוה ותועלת לכל ישראל שלא תשתקע ארץ קדושה ביד טמאים" (ש"ת ריב"ש ק"א וכן שפז). וכן כתב הריב"ש א, והמקור להגדרה זו הוא הרמב"ן (שבת קל). הרי שיש חילוק בין מצוה פרטית לבין מצוה כללית המופעלת על ידי היחיד אשר השלכתה לכלל כולו, ועבורה יש מקום למסירות נפש. גם הירושלמי למד דין אמירה לנכרי לקניית בית או שדה בארץ ישראל ממה "שלא נכבשה יריחו אלא בשבת" (ירושלמי מועד קטן ב, ד). כלומר מדין כיבוש. כל היחידים שמסרו את נפשם במשך הדורות על יישוב הארץ, לא עשו דווקא בשביל מצוותם הפרטית, שאז לא היה להם להסתכן, אלא בשביל האומה כולה, שתהיה נוכחות יהודית בארץ, שתכין את העתיד, כלומר מדין כיבוש, הרי שבכל הדורות נהגו כדעה שיש מצוות כיבוש.

וכן כתב הרב אליעזר מלמד שליט"א בספרו פניני הלכה בד"ן מצוות ישוב הארץ:

מדרגות מדרגות ישנן בשותפות של כל יחיד ויחיד במצוות יישוב הארץ הכללית. כל יהודי שגר בארץ ישראל הוא שותף במצוות יישוב הארץ, שעל ידי ישיבתו, אחיזתו של עם ישראל בארצו מתחזקת. ומי שהולך לגור במקומות שוממים יחסית, כנגב וכערבה, יש לו חלק גדול יותר במצוות יישוב הארץ, שעל ידי ישיבתו הארץ מתיישבת ואינה נעזבת לשממה.

ומי שמתיישב ביהודה ושומרון, מקיים בישיבתו מצווה גדולה יותר, מפני שבישיבתו יש תרומה כפולה: ראשית, למען הגברת שלטון ישראל במקומות שהערבים רוצים לגזול מאתנו. שנית, למען הפרחת השממה. וככל שמדובר ביישוב הנמצא במקום שומם יותר מיהודים, וששונאינו מתאמצים יותר לכבוש, כך המצווה של הגרים בו גדולה יותר.

31. כמובא בתוספות שבועות טו: וברש"י סוכה מא. ועוד.

מדברינו עד כה עולה שוודאי שגם ביחס להר הבית ישנן מצוות מפורשות שדורשות מאתנו התעוררות ומאמץ, וכדברי הרמב"ן ומדרש שמואל המובאים לקמן, שסיבת המגפה שבאה על ישראל בסוף ימי דוד היא שלא נתעוררו לבקש את בניין הבית ולקיים את מצוות "לשכנו תדרשו" בפועל ממש. אם כן, ודאי שגם ביחס למקום המקדש אנו נדרשים להתעוררות ולמאמץ מצדנו. על כן חלילה לנו להימנע מלקיים את מצוות התורה המוטלות עלינו ולדחותן מפני דברי השקפה והגדה שכנראה לא מובנים באופן הנכון.³²

כך כותב האור החיים הקדוש (ויקרא כה,כה):

והגאולה תהיה בהעיר לבות בני אדם ויאמר להם: הטוב לכם כי תשבו חוץ, גולים מעל שולחן אביכם, ומה יערב לכם החיים בעולם, זולת החברה העליונה אשר הייתם סמוכים סביב לשלחן אביכם, הוא אלהי עולם ברוך הוא לעד? וימאס בעיניו תאוות הנדמים ויעירם בחשק הרוחני, גם נרגש לבעל נפש כל חי עד אשר יטיבו מעשיהם; ובוה יגאל ה' ממכרו. ועל זה עתידין ליתן את הדין כל אדוני הארץ גדולי ישראל, ומהם יבקש ה' עלבון הבית העלוב.³³

לטענה החמישית שאם תהיה הוראה שמוזתר לעלות להר הבית יבואו המונים להיכנס למקומות האסורים:

נראה כי הטענה המרכזית שבסיבתה פוסקים היום רבים מן הרבנים לא לעלות, היא מפני החשש שגם אם יעלו יהודים כהלכה, מתוך כך יבואו המוני בית ישראל לעלות למקומות האסורים.³⁴ אך כפי שנתבאר לעיל, לצערנו המצב היום הוא שמקום המקדש מחולל וכל הרוצה להיכנס (מלבד מי שניכר שהוא בן של מלכו של עולם) יכול

32. אמנם יש מקורות שלפיהם ביהמ"ק ירד בנוי באש מן השמים, אך אל לנו להתעלם מכך שהרמב"ם והסמ"ג וספר החינוך פסקו כי מצווה עלינו לבנות בית לה' וכן יש מקורות רבים לכך שבית המקדש ייבנה על ידינו. ורבים יישבו בין הדברים והראו שאינם סותרים ואכמ"ל.

מלבד זאת, גם למ"ד שביהמ"ק ירד מן השמים כפשוטו, אין זה סותר את קיום המצוות בעלייה להר הבית, את הסרת חילול השם הגדול שיש כעת בהר, ואת קביעת מקום קדוש זה לתפילה על גאולתנו וביאת משיח צדקנו.

33. עיין בדבריו וראה כי האור החיים הקדוש עוסק בגאולת מקום המקדש מידי הגוים. ומבאר שהגאולה תהיה כאשר אנו נתעורר בחשק רוחני להסתופף בחצרות בית ה' ונטיב מעשינו. היינו, ע"י שנושב למקום השכינה ולא נישאר בחוץ אלא נתעורר אנו ונעורר את עם ישראל לבקש את קרבת ה' ולהיטיב מעשנו ונבוא אל הר הבית להיות סמוכים סביב שולחנו של מלכו של עולם – ע"י כך יגאל ה' את מקום קודשו מידי הגוים. ועל ההתרשלות מכך עתידין גדולי ישראל ליתן את הדין.

34. עיין יביע אומר ח"ה יו"ד כו.

לעשות זאת ואין מונע בידו. מקום המקדש מבוצה ומחולל על ידי אויבי ישראל, ועל ידי תיירים יהודים וגויים אשר נכנסים למקום המקדש ממש וכבוד ה' נרמס.

לעומת זאת, כאשר נעלה להר בית ה' בקדושה ובטהרה והרבנות תיקח על עצמה את הפיקוח על המקום ונתנהג במקום זה כבעלי הבית – ידעו כל ישראל על ידי הוראה ברורה לציבור שאסור להיכנס ללא טבילה להר הבית, וגם אחר טבילה עדיין אסור כלל להיכנס למקום המקדש ממש, נגדר אותו ונסמן אותו באופן שלא ייכנס שם איש.

אם כן, בידינו להשיג את אותה מטרה שמשיגה כביכול ההימנעות מהעלייה – שהרי דווקא על ידי העלייה למקום כדין וכהלכה נוכל לפעול שלא ייכנסו יהודים למקומות האסורים, ולהפסיק את חילול הקודש הנעשה במקום³⁵.

על כן, דווקא על מנת למנוע פרצות בישראל עלינו לעלות להר כהלכה ולקחת את הבעלות והפיקוח על המקום, ועל ידי כך למנוע חילול הקודש שיש כעת בהר³⁶.

35. הרב אליעזר מלמד שליט"א:

צריך לדעת שיש לנו בתורה מצוות עשה ומצוות לא תעשה. יש שחרדים לשמירה מפני איסורים, ואינם חוששים להתבטל מקיום מצוות עשה. לכן לדעתם, כל זמן שיש חשש רחוק שמא יהיה יהודי שיעלה להר הבית שלא כהלכה, אסור לכל יראי השמים לעלות. ואף שאומרים להם שממילא יהודים חילונים נכנסים למקום המקדש בטומאה, ודווקא על ידי שהם רואים את יראי השמים נזהרים מכך, חלקם מצטרפים ונזהרים אף הם – עדיין לבם מלא חששות וחרדות. והבעיה העיקרית היא שאין הם חוששים לביטול מצוות עשה של יישוב הארץ, שעיקרה שתהיה הארץ בידינו ולא ביד אומה אחרת. ובמקום המקדש הכול תלוי, שממנו מתפשטת הקדושה והריבונות לכל רחבי ארץ ישראל. וכפי שביקרו חכמים את דוד המלך, שכבש את סוריה לפני שכבש את הר הבית, ועל כן כיבושו נחשב כיבוש יחיד, וסוריה לא התקדשה בקדושת מצוות התלויות בארץ.

על עמדה מסוג זה אמרו חכמים: "ענוותנותו של רבי זכריה בן אבוקלס החריבה את ביתנו, ושרפה את היכלנו, והגליתנו מארצנו" (גיטין נו, א). מפני שהוא הרבה לחשוש מאיסורים, ומיעט לחשוש מביטול קיומו של בית המקדש.

ועתה שרואים איך ההימנעות מעלייה פוגעת קשות בריבונות ישראל על הר הבית, כל מי שמצוות התורה יקרה בעיניו צריך להילחם בעד עליית יהודים להר הבית.

ועיין בשו"ת עשה לך רב ח"א סימן טו וחי"ו סימן פב וראה בספר 'עת לחננה' עמוד 297-298.

36. יש מצווה מן התורה לשמור את מקום המקדש שלא ייכנסו אליו בטומאה, כפי שנאמר במדבר פרק יח: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרָן וּבְנָיָהוּ וּבֵית אֲבִיךָ אֲתָם תִּשָּׂאוּ אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ... וְגַם אֶת אֲחִיךָ מִטָּה לִּי... וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאֵהָל אֲף אֶל כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמְתוּ גַם הֵם גַּם אֲתָם".

וביאר רש"י: למשה אמר שיאמר לאהרן להזהירו על תקנת ישראל שלא ייכנסו למקדש.

יש מחלוקת בפוסקים האם מצווה זו קיימת גם בעת החורבן. בכל אופן נראה פשוט מסברא שכאשר עם ישראל שב להר הבית, חובה עלינו לחדש את השמירה, על מנת שלא ייכשלו ישראל בכניסה למקומות האסורים. אין התורה מצווה אותנו להתרחק ממקום המקדש מפני פחד להיכשל באיסורים, אלא מצווה

לטענה השישית כי עלינו להימנע מכניסה להר מכיוון שהעלייה מתסיסה את העולם הערבי נגדנו ומסכנת את חייהם של יהודים רבים:

ברור שהעלייה להר הבית אינה הסיבה לכך שאויבי ישראל רוצחים בנו, אלא זהו תירוץ בעלמא. אויבינו מכריזים יום כי רצונם להשמיד את מדינת ישראל ואת העם היהודי, ואין הדבר תלוי בהר הבית. הערבים בתפלתם מפנים את גבם למקום קודשנו ואין הוא חשוב להם באמת. הסיבה שבמאה השנים האחרונות הם מתרעמים וזועקים על המקום הזה, היא, שהם מבינים את מה שאנו קצת מתקשים להבין, שהכול תלוי אך ורק במקום הזה.

ייתכן מאוד כי כל רצונם להילחם בנו נובע רק מחמת שאנו עוזבים בידם את מקום בית חיינו. אין ספק כי כאשר אויבינו רואים שאנו מוותרים על המקום היקר לנו מכול, זה מחזק את עמידתם ומלחמתם בנו בכל מקום בארץ, ורק כאשר הם יראו שאנו עומדים בתוקף ועוז ונלחמים על הר הבית מקום בית חיינו – הם ייחלשו ויראו כי אין הם יכולים להילחם בנו.

בנוסף לכך, עצם הטענה כי הסכנה היא בכך שנעלה להר, הרי שממקורות ביטחוניים מוסמכים עולה דווקא ההפך. כך כותב בתשובה הרב דוד חי הכהן שליט"א³⁷, ראש ישיבת נתיבות ישראל בבת ים:

האיסור הברור והחותך של הרבנים על כניסת יהודים להר הבית מביא לסכנת מסירת המקום לידי שונאינו, שכידוע הם שופכי דמים, ואם המקום יימסר לערבים, וישראל ייעדרו מן המקום יש בזה סכנת נפשות ברורה לכל יושבי ירושלים. וכבר היום אנו עדים לכל הרציחות האכזריות שנעשות ע"י אויבינו בשם הדאגה להר הבית. וכבר מקודם ניסו הגויים לנשלנו אפילו מן הכותל המערבי ובזמנו לא התירו אפילו לשים ספסל לזקנים לנוח עליו ביום הכיפורים ליד הכותל המערבי, וכבר ראינו שכל מסירה של חלק מארצנו ביד הגויים תביא לשפיכות דמים נוראה בכל הארץ.

ושמעתי באוזניי מפי גורמי ביטחון מוסמכים שאמרו לי, אתם הרבנים האוסרים את העלייה להר הבית מסכנים את יהודי ירושלים ועל אחריותכם יהיו כל המעשים הרעים שיעשו ע"י שונאינו, ואם לדברינו תשמעו (כך אמרו לי) עליכם לכל הפחות מסיבות ביטחון לא לאסור את העלייה ליהודים כדי לא לתת חרב ביד שונאינו. עכ"ל.

אותנו לתקן דרך נכונה של שמירה, הזהרה והדרכה בכדי שלא ייכשלו, ולבוא להר ה' בשמחה, כדברי דוד המלך: "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך".

37. הרב אינו מעודד עליה להר הבית וכן לא מוחה.

אנו רואים כי דווקא בכך שאנו נוטשים את מקום מקדשנו ומאפשרים לאויבינו לעשות בו כרצונם, בכך אנו מסכנים את חיינו שאנו נותנים להם בעלות בתוככי ירושלים. וכפי שפוסק השו"ע בהלכות שבת שכטו:

"עכו"ם שצרו על עיירות ישראל, אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהם את השבת; באו על עסקי נפשות, ואפי' סתם, יוצאים עליהם בכלי זין ומחללין עליהם את השבת; ובעיר הסמוכה לספר, אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת. הגה: ואפילו לא באו עדיין אלא רוצים לבוא, שעל כפר הסמוך לספר מחללים את השבת ללא דיחוי". על אחת כמה וכמה שצריכים אנו להילחם על הר הבית השוכן בקרבנו – שיהיה בידינו.

כמו כן, מדברי רבותינו עולה כי התרשלותנו מתביעת מקום המקדש היא היא הגורמת סכנה עצומה לעם ישראל.

ידועים דברי הרמב"ן על סיבת חרון האף שיצא על ישראל בסוף ימי דוד, ואלו דבריו:

ואני אומר בדרך סברא, שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה, שהיה הארון הולך מאהל אל אהל כגר בארץ ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרוש את ה' ונבנה הבית לשמו, כעניין שנאמר (דברים יב ה) לשכנו תדרשו ובאת שמה, עד שנתעורר דוד לדבר מימים רבים ולזמן ארוך, שנאמר (ש"ב ז א ב) ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלהים יושב בתוך היריעה. והנה דוד מנעו השם יתברך מפני שאמר (דה"י א כב ח) כי דמים רבים שפכת ארצה לפני, ונתאחר עוד הבניין עד מלוך שלמה.

ואלו היו ישראל הפצים בדבר ונתעוררו בו מתחלה היה נעשה בימי אחד מהשופטים או בימי שאול, או גם בימי דוד, כי אם שבטי ישראל היו מתעוררים בדבר לא היה הוא הבונה אבל ישראל הם היו הבונים. אבל כאשר העם לא השגיתו, ודוד הוא המשגיח והמתעורר והוא אשר הכין הכל היה הוא הבונה, והוא איש משפט ומחזיק במדת הדין ולא הוכשר בבית הרחמים, ועל כן נתאחר הבנין כל ימי דוד בפשיעת ישראל, ועל כן היה הקצף עליהם (במדבר טז כא).

וכן הוא במדרש שמואל (בובר) פרשה לא:

"ויבא גד אל דוד [ביום ההוא] ויאמר לו עלה הקם [לה'] מזבח" וגו', למה דוד דומה באותה שעה, לאחד שהיה מכה את בנו, ולא היה יודע בשל מה הוא מכהו, באחרונה אמר לו דע על נקמת פלוני הכיתיר, כך כל אותן האוכלוסין שנפלו לא נפלו אלא על ידי שלא תבעו בבנין בית המקדש. והרי דברים קל וחומר, ומה אלו [שלא] ראו בבנין בית המקדש כך, אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך התקינו הנביאים הראשונים שיה'

ישראל מתפללין שלשה פעמים בכל יום, ואומרים השב שכינתך לציון וסדר עבודתך לירושלם עירך.

וכן כתב מרן הרב אליהו זצוק"ל ב"קריאה לרבני ישראל" בשנת תש"ס:

"רבנים נכבדים. הר הבית ששוחרר בישועת ה' במלחמת ששת הימים עומד עדיין בשימונו כאילו שדבר לא קרה. ידועים דברי הרמב"ן בפירושו לתורה, שהקצף שהיה על ישראל בימי דוד המלך, משום שהעם לא התעורר לבניין בית המקדש. מי יודע אם הצרות המתרגשות ובאות על עם ישראל בדורנו לא נובעות מזה שאנו אדישים לנושא הר הבית. לכן מן הראוי שרבני ישראל יתאגדו אגודה אחת לעורר הציבור לפעילות בנושא הר הבית והכנת הלבבות לבנין בית המקדש. כולנו מתפללים ונושאים עינינו שייבנה עוד בזמננו אנו. ובזכות התעוררות זו תבוא סייעתא דשמיא להחשת גאולתנו ופדות נפשנו בקרוב בימינו".

מלבד זאת, גם לו באמת הייתה סכנה בדבר העלייה להר, הרי שלעולם לא מצאנו שאנו צריכים להתבטל ממצוות התורה – ובפרט כשאנו עוסקים גם במצוות כיבוש – מפני הסכנה. אדרבה, בוודאי כל כיבוש יש בו בהכרח סכנה ואעפ"כ אנו מצווים בו³⁸.

והבאנו לעיל את עדות הרמב"ם שעלה להר הבית, וראה להדגיש שנסתכן בדבר כדבריו שם: "יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה..." ואעפ"כ לא מנע עצמו לעלות להר ולתור בארץ הקודש.

על כך אומר ה' ליהושע (פרק א'): "הלא צויתך תזק ואמץ אל תערץ ואל תחת כי עמך ה' אלהיך בכל אשר תלך". וכן נאמר (בדברי הימים א פרק כח): "ויאמר דויד לשלמה בנו תזק ואמץ ועשה אל תירא ואל תחת כי ה' אלהים אלהי עמך לא ירפך ולא יעזבך עד ללכות כל מלאכת עבודת בית ה'": ללמדנו, כי בכדי לזכות להתקרב אל הקודש יש צורך בהתחזקות גדולה, לאומץ וגבורה.

לטענה השביעית שמכיוון שהרבנות הראשית אוסרת לעלות וכן גדולי הדור, חובה עלינו להישמע לדבריהם ולקבל פסיקתם:

כידוע, מאז שנחתם התלמוד אין יכולת בידי החכמים לחדש גזרות ואיסורים. מצוות "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" אינה אלא בבית הדין הגדול היושב

38. ראה דברי הרב שלמה אבינר בהערה 30.

בירושלים, כמבואר בפוסקים³⁹. ואף לדעה כי לחכמים שבכל דור יש סמכות כזו⁴⁰, זה אינו אלא כאשר יושבים יחד חכמי הדור ומכריעים בהלכה. לצערנו, היום אין מושג של רוב ומיעוט מכיוון שלא יושבים יחד ונושאים ונותנים זה עם זה, וממילא אין סמכות הלכתית אשר דבריה מחייבים את כולם.

מכיוון שכך, לא נכון להשוות את דין הסנהדרין או בית הדין הגדול לשום פסק של רבנים כיום. הרבנות הראשית לא מתפקדת כיום כסמכות ההלכתית העליונה לכלל ישראל. לצד הרבנות הראשית קיימות מועצת חכמי התורה ומועצת גדולי התורה, הבר"ץ של העדה החרדית, רבני צוהר ועוד⁴¹.

39. מנחת חינוך מצוה תצו: והנה מלשון הרמב"ם שהתחיל וז"ל: ב"ד הגדול שבירושלים וכו' כל שאינו עושה וכו' אחד דברים שלמדו מפי השמועה וכו' ועיין בכל הפרק, נראה דוקא בב"ד הגדול שבירושלים עוברים בעשה ובלא תעשה, וגם דבר זה דוקן ממרא הוא דוקא בב"ד כאשר יבואר בסמוך בס"ד, וע"ז קאי הלאו דלא תסור. אבל לאחר שבטל ב"ד הגדול מלשכת הגזית וב"ד בכל דור אם עוברים על דבריהם אפשר אינו עובר בעשה ול"ת, וכ"ה ל' הכתוב וקמת ועלית וכו' היינו לב"ד הגדול ועשית על פי הדבר וכו' מן המקום שהוא לא תסור וכו' דמיירי הכל בב"ד הגדול, אבל בחכמי כל דור ודור מנין לנו.

אך הרהמ"ח כ' כאן ובכלל המצוות ג"כ לשמוע ולעשות בכ"ז כמצות השופט החכם הגדול וכו', ועובר ע"ז ואינו שומע לעצת הגדולים שבדורו וכו' ומנין לו זה, ושאני בב"ד הגדול אשר כבוד השם יתברך חופף עליהם כל היום ועליהם הבטיחה התורה וכו', אך דנראה זה ג"כ מדברי הרמב"ם בסמ"ק ובהקדמה לס' יד החזקה וברמב"ן ובודאי מצאו באיזה מקום ודעת הרמב"ן דעשה ולא הזהו אינו אלא מה שדרשו דפשוט הכתוב כן הוא או מפי השמועה ממרע"ה או מה שדרשו בי"ג מידות, וכ"ז הוא תורה כמו ד' פרשיות וכדומה צריך לעשות כדבריהם ועוברים בלאו ועשה, אבל התקנות והסייגים אינן בכלל זה והוא רק אסמכתא דחז"ל על הלאו הזה, ע' באריכות.

40. ספר החינוך מצוה תצו: ונוהגת מצוה זו לענין זקן ממרא בזמן הבית, ולענין החיוב עלינו לשמוע לדברי חכמינו הקדמונים ואל גדולינו בחכמת התורה ושופטינו שבדורנו נוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

41. דברי הרב איל יעקובוביץ שליט"א, ראש ישיבת ההסדר צפת:

כאשר הקים הרב קוק את הרבנות הראשית היו בה ניצנים של בית הדין הגדול. פסיקה כללית אחת לכלל ישראל הייתה חזונו. הרב צבי יהודה זצ"ל המשיך מכוחו של אביו מפעל חיים זה שלצערנו עדיין לא התגשם. בפועל, המציאות כעת שונה והאמת נעשית עדרים עדרים. אדרבה, בכל שאלה בעלת גוון ציבורי פוליטי הרבנות הראשית לא מביעה עמדה, כפי שגם ראינו בהתנתקות ובסוגיית סירוב פקודה. הרבנות הראשית, שבאחריותה המקומות הקדושים ליהדות, לא הכלילה את הר הבית בשימת המקומות הקדושים. האם זה אומר שהלכה כך? אנו מכבדים מאוד את הרבנים הראשיים שהתמנו למשימה רמה שכזו וחולקים עליהם בסוגיה זו. לא כל מחלוקת פירושה זלזול או פגיעה, חלילה.

אשר על כן, מכיוון שיש רבנים מורי הוראה וראשי ישיבות אשר מתירים לעלות להר הבית, ודאי שהדבר מותר.

אדרבה, אם ברצוננו להתקרב לחזונו הנפלא של הרב קוק לבית הדין הגדול, עלינו לחזק את ההתקשרות להר הקודש בירושלים. זה המקום המאגד את כלל ישראל סביב הקודש וזה המקום של השראת השכינה על לומדי התורה – "כי מציון תצא תורה".

מלבד זאת, לאחרונה פורסם כי הרבנות הראשית אינה אוסרת ליהודים לעלות להר הבית על פי רבותיהם. כך דיווח היועץ המשפטי של המשרד לענייני דת בוועדת המשנה של ועדת הפנים של הכנסת לנושא הר הבית, וזה לשונו:

לגבי האיסור של הרבנות הראשית על עלייה להר הבית, זה איסור ידוע מקדמת דנא, לא משהו חדש. מה שכן, לאחרונה פורסם שהרבנות הראשית היא לא מתנגדת שמי שרבותיו מתירים לו, שהוא כן יכול לעלות, אנחנו בהחלט מכבדים את זה⁴².

מדברים אלו עולה כי גם מי שכבודה של הרבנות הראשית יקר לו מאוד, אינו עושה דבר נגד רצונם ואינו פוגע בכבודם בעלותו להר בית ה'.

את התנגדות הרבנים לעלייה להר חשבתי להסביר על פי היסוד המובא בספרים, כי גאולתן של ישראל צריכה לבוא דווקא מתוך אתערותא דלתתא, מתוך התעוררות ורצון ומסירות נפש של עם ישראל, שמתוך השתדלותם ורצונם הם זכאים לישועה. יסוד זה מופיע רבות בספרי הפנימיות, ומצאנו כי בפועל כך הייתה דרכה של גאולת ישראל.

כך היה בקריעת ים סוף, כאשר משה רבנו הלך אחורי עם ישראל (ראה פירושו של ה'משך חכמה'), ועם ישראל נדרשו לקפוץ למים מתוך מסירות נפש ואמונה בקב"ה שיקרע להם את הים. כך היה גם בתחילת בית שני, כאשר עלו עם עזרא ונחמיה דווקא האנשים ה'פשוטים', ואילו ה'צדיקים' נשארו בבבל. כך גם היה בדור האחרון, כאשר היו רבנים שקראו לא לעלות לארץ ישראל, ואילו עם ישראל מתוך תביעה נשמתית גדולה שב לארץ הקודש במסירות נפש.

42. פורסם בתאריך ז' ניסן תשע"ד (7.4.14)

נראה שכך הדבר גם בנוגע להר הבית בדורנו, שמכיוון שעניינו הרואות שכך סובבה ההשגחה העליונה, שהיישוב היהודי בארץ התפתח לאו דווקא על ידי ראשי העם, אלא על ידי פשוטי העם ועובדי האדמה – והם שעוררו את הרצון העליון להרחבת היישוב והנהגתו על ידי גדולי תורה ויראה, כמו כן נאמר אנו לעניין הר הבית, שאין הדבר תלוי בראשי העם, ולעניין זה קטן וגדול שווים, כי אדרבה, הדרישה לעלות להר הבית צריכה לבוא דווקא מתוך אתערותא דלתתא, מתוך תשוקה ורצון של עם ישראל לשוב למקום השראת השכינה, מתוך תשוקה פשוטה וטבעית, הנובעת מחיבור כן ותמים עם מקום בית קדשנו ותפארתנו, רצון לקרבת ה' והרמת קרן ישראל.

ואילו הרבנים המחמירים בדבר זה הם בחינת אתערותא דלעילא והם 'מחכים' שאנו נדרוש את המקום בכל לבבנו ובכל נפשנו (גם אם לכאורה אינם מעודדים את הצעדים, ואינם משתתפים בקום ועשה מטעמים הכמוסים עמם, כי בעניינים הנוגעים לכלל העם, אף לבם לא ברשותם אלא ביד ההשגחה העליונה, כמו שאמרו לגבי הנהגת המלכות: "לב מלכים ושרים ביד ה'").

רק כאשר תגדל הדרישה לשוב למקום השכינה, תוכל הרבנות הראשית ושאר גדולי הדור לקרוא לעלות להר בית ה'. אך כעת, מצווה רבה מוטלת על כל אחד ואחד לעלות להר על פי הפוסקים שמתירים וקוראים לעלות להר, וככל שאנו נתעורר לדבר, כך ודאי ישפיע עלינו בורא עולם את אור הישועה ויתקיים בנו חזון הנביאים (ישעיהו נב): "עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עֲנֹף צִיּוֹן לְבָשִׁי בְּגֵדֵי תַפְאֲרֶתָּהּ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ, כִּי לֹא יוֹסִיף יָבֵא בָּךְ עוֹד עָרַל וְטָמֵא: הַתְּנַעֲרִי מֵעַפְרֵי קוֹמֵי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם, הַתְּפַתְחִי מוֹסְרֵי צִנְאָרְךָ שְׁבִיָּה בַת צִיּוֹן... כִּי נָחַם ה' עַמּוֹ גְּאֹל יְרוּשָׁלַם: חֲשֹׁף ה' אֶת זְרוּעֵי קִדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָּל הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל אַפְסֵי אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ".

מכל הנ"ל התבאר כי מצווה גדולה ורבה לעלות היום להר הבית כהלכה, וכך מורים רבנים חשובים, מורי הוראה וראשי ישיבות בישראל⁴³.

43. רבים מהם הם מגדולי תלמידי הרצ"ה. אמנה רק כמה רבנים ופוסקים חשובים אשר מחזקים את העלייה להר הבית כהלכה: הרב דב ליאור, הרב צפניה דרורי, הרב ישראל אריאל, הרב נחום אליעזר רבינוביץ, הרב אליעזר מלמד, הרב חיים דרוקמן, הרב אליקים לבנון, הרב אליעזר ולדמן, הרב דב קוק, ועוד עשרות רבות של רבנים.

בנוסף לכך הרב מאיר מזוז נשאל האם מותר לעלות להר הבית לאחר טבילה כהלכה ולמקומות המותרים, ותשובתו היא: מן הדין מותר אבל עלולים ליכשל. צריך לדעת המדה בדיוק ע"פ הוראת חכם.

עם ישראל כוסף ומתגעגע, בוכה, מתפלל ומבקש לשוב לציון כבר אלפיים שנה. במלחמת ששת הימים עשה הקב"ה עמנו נסים ונפלאות והשיב אותנו לחצרות בית ה'. לא ציפינו ולא חשבנו, לא האמנו שאנו כבר ראויים לשוב אל מקום השכינה. אך הקב"ה באהבתו הגדולה אלינו, ובאמון הגדול שהוא נותן בנו, השיב אותנו לחצרותיו לחסות תחת כנפיו, כאומר לנו – בניי, הגיע זמן גאולתכם, ואם אין אתם מאמינים ראו באורי שזורח עליכם!⁴⁴

יראו עינינו וישמח לבנו בנחמת ציון ובבניין ירושלים.

44. פסיקתא רבתי, פרשה לו, וזה לשונו:

שנו רבותינו, בשעה שמלך המשיח נגלה בא ועומד על הגג של בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר להם: ענוים הגיע זמן גאולתכם ואם אין אתם מאמינים ראו באורי שזרח עליכם, שנאמר: "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עלייך זרח", ועליכם בלבד זרח ולא על אומות העולם, שנאמר: "כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים, ועליך זרח ה' וכבודו עליך יראה".

באותה השעה מבהיק הקדוש ברוך הוא אורו של מלך המשיח ושל ישראל, וכל אומות העולם בחושך ואפלה, והולכים כולם לאורו של משיח ושל ישראל, שנאמר: "והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך" (ישעיה ס ג), ובאים ומלחכים עפר מתחת רגליו של מלך המשיח, שנאמר: "ועפר רגליך ילחכו" (שם מט כג), ובאים כולם ונופלים על פניהם לפני משיח ולפני ישראל ואומרים להם נהיה לך ולישראל עבדים וכל אחד ואחד מישראל לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים, שנאמר: "בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם" (זכריה ח כ"ג).

הלכות הטבילה¹ לגברים בלבד

הקדמה

הטבילה על מנת להיטהר בטרם הכניסה להר הבית הינה חיוב מן התורה, שלא כטבילות רגילות של גברים שאינן אלא מנהג. לכן יש להקפיד על כל ההכנות הנדרשות שיפורטו להלן. בכל ספק ושאלה, יש לפנות למורה הוראה.

ההכנות לטבילה

לפני הטבילה צריך לרחוץ את כל גופו במים חמים, לסרק את שערות הראש והזקן, ולהפריד ביד את שערות שאר הגוף. הכנה זו נקראת 'חפיפה'.

את ההכנות לטבילה צריך לעשות בנחת וביישוב הדעת, סמוך לטבילה. כמו כן, לפני הטבילה, צריך הטובל לעיין היטב בכל גופו ולבדוק שאין עליו שום דבר שהוא בגדר חציצה (ראה להלן).

הטובל בשבת יחפוץ ביום שישי, ובשבת קודם הטבילה יבדוק היטב את גופו. כמו כן, יש להקפיד על דיני שבת הנוגעים לרחיצה (כמו איסור סחיטה).

דיני החציצה

בטבילה צריך שכל הגוף והשערות יבואו במגע עם המים, ללא כל חציצה. כל דבר שרוב בני האדם מקפידים עליו ורוצים לסלק אותו בטרם ילכו לאירוע חשוב, או שהטובל עצמו מקפיד עליו, נחשב חציצה. גם דבר המכסה רק חלק קטן מגוף הטובל או שערותיו נחשב חציצה.

צבע שאין בו ממשות ואינו יכול להסירו – אינו חוצץ. שאריות אוכל וכדומה הנמצאות בין השיניים – חוצצות². לכן צריך הטובל לנקות היטב את פיו ולצחצח שיניים לפני הטבילה (מומלץ להשתמש בקיסם או חוט דנטלי וכי"ב).

יש להסיר את הלכלוכים מהעיניים, מהאף ומהאוזניים.

1. פרקי ההלכה בהסכמת הרב דוב ליאור והרב נחום אליעזר רבינוביץ שליט"א. בעריכת הרב יוסף פלאי, ממחברי הספר 'אל הר המור'.

תודה לרב חיים ירוחם סמוטריץ' שסייע בידינו בעיון ההלכות

2. אע"פ שאין הטובל צריך לפתוח את פיו בעת הטבילה.

יש לנקות את הציפורניים ומתחתן, בפרט בחלק הציפורן הבולט מבשר האצבע. ציפורניים ארוכות שדעתו לגזוז – צריך לגזוז לפני הטבילה. אם יש לטובל בינים בשערו צריך להסיר אותן, ומה שאי־אפשר להסיר, ואינו מקפיד עליו – אינו חוצץ. קשקשים הנמצאים בשיער לאחר חפיפה וסירוק, אינם חוצצים. גלד שעל הפצע צריך להסיר. אבל אם יש צער בהסרתו, או שזקוק להשאירו לרפואת הפצע – יעשה שאלת חכם. תחבושת, פלסטר, וכדו' – חוצצים. קוץ הבולט מן העור – חוצץ ויש להסירו. קילופי עור, יבלות וכדו' שמפריעים לו – יסירם כפי יכולתו. סתימה קבועה, כתר וכדו' – אינם חוצצים. 'גשר' ו'פלטה' שניתן להוציאם – חוצצים. סתימה זמנית, עדשות מגע (שאינן רגילים להוציאן כל ערב), שיניים תותבות וכדו' – ישאל שאלת חכם. ראוי להסיר מן הגוף שעונים, צמידים, תכשיטים וכדו' אף אם המים יכולים לחדור תחתם. מי שנצרך לנקביו – יתפנה לפני הטבילה.

הברכה

לפני הטבילה יש לברך: "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על הטבילה". אמנם, יש לברך רק כאשר הוא מחויב בטבילה בוודאות, כלומר שברור לו שלא טבל מאז נטמא לאחרונה, וכן ברור לו שלא יימנע ממנו לעלות להר. לפני הברכה, ייכנס לתוך המים כשהוא מכוסה עד צווארו, יחבק בידיו את גופו (כדי לחצוץ בין הלב לערווה), יכסה את ראשו ויברך. אפשרות נוספת היא לברך בחדר החיצוני (שבדרך כלל האנשים נמצאים בו כשהם לבושים), כשמקום הערווה מכוסה, ובכיסוי ראש, ומיד ללכת לטבול. וכך מומלץ לעשות כאשר המקווה נמצא באותו החדר שבו המקלחות (כיוון שבמקרה כזה יש אוסרים לברך במקווה). יש נוהגים לטבול פעמיים, פעם אחת לפני הברכה ופעם שניה לאחריה. ויש נוהגים לטבול רק לאחר הברכה³.

3. לפי חילוקי המנהגים בטבילת נידה – המנהג לברך בין שתי הטבילות הוא מנהג האשכנזים וחלק מהספרדים (לפי 'דרכי טהרה'), והמנהג לטבול רק לאחר הברכה הוא מנהג חלק מהספרדים (ע"פ 'טהרת הבית'). אך לדעת הרב רבינוביץ' שליט"א בטבילת גברים אין מקום לחילוקי מנהגים אלו וכולם צריכים לטבול רק לאחר הברכה.

הטבילה

צריך לוודא שהמקווה כשר לטבילה דאורייתא, מפני שישנם מקוואות גברים שהמים שבהם שאובים והם כשרים רק ל"טבילת עזרא".

אין לטבול במקווה כשהוא בתהליך של ריקון (מפני שהמים אינם מכונסים אלא 'זוחלים').

במקוואות עם פילטר, יש מקפידים שלא לטבול כאשר הפילטר פועל. בעת הטבילה, אין לסגור את הפה ואת העיניים בחוזקה, וגם לא לפתחם יותר מדי, אלא בצורה רפויה.

הטובל אינו חייב להרים רגליו מן הרצפה. הטובל צריך לוודא שהמים מגיעים לכל מקום בגופו ובשערותיו. לכן, יש להרחיק מעט את הידיים מן הגוף ולפסק מעט את הרגליים.

רצוי שישמך הטובל את הטבילה לעליה להר ככל האפשר. 'טבול יום' מותר בהר הבית, לכן אין צורך לטבול ביום הקודם. אמנם יש מחמירים בזה וטובלים יום קודם (וטובלים פעם נוספת למחרת, שמא נטמאו בלילה, ויברכו רק על הטבילה ביום הראשון).

ראוי שמי שנטהר בפעם הראשונה לצורך עליה להר הבית, יתייעץ בעניין עם תלמיד חכם בעל ניסיון.

לאחר הטבילה

לכתחילה, לא יתרחץ אחר הטבילה. לאחר הטבילה יש להקפיד במיוחד שלא לבוא לידי חימום וחיכוך במקום הערווה⁴. אם לאחר הטבילה הטיל מים והיה להם מראה יוצא דופן (מים עכורים או חלוקים) – ישאל שאלת חכם, אך אין צורך להסתכל בשעת הטלת מים.

4. לכן לא ילבש תחתונים צמודים.

הלכות מורא מקדש

מצוות עשה לירא מן המקדש אפילו כשהוא חרב, ולכן העליה להר הבית צריכה להיעשות מתוך כובד ראש ומורא מקדש שנאמר: "ומקדשי תיראו" – לא מן המקדש אתה ירא אלא ממני שציווה על יראתו".

מותר להיכנס להר הבית רק לצורך מצווה (כגון: תפילה) ולא לצורכי חולין או לשם קיצור דרך וכדו' (אך אם נכנס להתפלל, מצווה לצאת מצד אחר).

כל דיני כבוד בית-הכנסת נוהגים בהר הבית ביתר-שאת.

אסור להיכנס להר הבית בנעלי עור, והמחמיר שלא להיכנס בכל נעליים קשיחות תבוא עליו ברכה (כמו ביום הכיפורים).

בחליצת הנעליים יש לחלוץ תחילה את נעל ימין (ולא את שמאל כנהוג בדרך כלל), כיוון שזו חליצה של מצווה.

הנכנס יחף, רגליו צריכות להיות נקיות.

אסור להיכנס להר הבית עם ארנק בידו, או כשהוא חגור בחגורה שיש בה ארנק (פאוץ'). אך מותר להיכנס בארנק מכוסה.

אין להיכנס להר הבית עם תרמיל.

אסור להיכנס להר הבית כשהוא לבוש רק בגופיה או בבגד אחר המיועד לספוג את הזיעה, כשאין עליו בגד נוסף. יש להקפיד על לבוש הולם ומכובד.

אסור לירוק בהר הבית.

אין לדבר דיבורי רשות בהר הבית, ולכן רצוי שלא להיכנס עם מכשיר טלפון נייד וכדו' ולפחות יש לכבותו לפני הכניסה.

"הנכנס להר הבית, נכנס דרך ימין ומקיף ויוצא דרך שמאל".

מִהֲרָה יִבְנֶה הַמִּקְדָּשׁ

מכתב חיזוק

"לשכנו תדרשו ובאת שמה" (דברים יב, ה) - אחת הדרכים החשובות לדרישת המקדש בימינו היא העלייה להר בית ה'. ברוך ה', רבים העולים כיום להר בהקפדה על ההלכה, על-פי הוראת הפוסקים הרואים בכך מצווה. גם אנו, החתומים מטה, זכינו להימנות עם התומכים והעולים להר בטהרה.

ניסיון הרצח של ר' יהודה גליק נ"י - ה' ישלח לו רפואה שלמה מהרה - מעורר להמשיך בפעילות לחיזוק העלייה להר הקודש, ולעומת קולות שנשמעו, נאמר: קומו ונעלה ציון אל הר בית ה'!

אנו מברכים את כל הציבור העולה להר הקודש בטהרה, במורא מקדש ובצפיית הישועה אל המקומות המותרים, שתתקבלנה כל תפילותיהם במקום בו עיני ה' כל הימים, ויראו עיניהם בנחמת ציון ובבניין המקדש במהרה בימינו.

ע ל ה ח ת ו ם :

הרב נחום אליעזר רבינוביץ'

ראש ישיבת מעלה אדומים

הרב דוב ליאור

רב העיר קריית ארבע חברון

הרב אליעזר ולדמן

ראש ישיבת ניר קריית ארבע

הרב ישראל אריאל

ראש מכון המקדש

הרב צפניה דרורי

רב העיר קריית שמונה

הרב שלמה ריסקין

רב העיר אפרת

הרב צבי עידן

מחבר ספר ציון במשפט תפדה'

הרב אליהו רחמים זייני

ראש ישיבת אור וישועה חיפה

הרב משה ביגל

רב היישוב מתר

הרב יהודה שביב

ר"מ בישיבת דר עזיון

הרב בן ציון עמר

רב היישוב שבות רחל

הרב איל יעקובוביץ'

ראש ישיבת ההסדר צפת

הרב אליהו בלום

ראש ישיבת ההסדר נהריה

הרב שלמה שושן

ראש ישיבת בית שאן

הרב יוסף פלאי

מחבר ספר אל הר המוד'

הרב אלישמע כהן

ראש ישיבת חומש

הרב יצחק ברנד

עמנאל, מחבר ספר צריתי יצחק ועוד

הרב דניאל שילה

קדומים

הרב אייר פרנק

רב היישוב עמונה

הרב דניאל כהן

רב היישוב בת עין

הרב שלום גולד

רב מייסד קהילת זיכרון יוסף הר טף, ירושלים

הרב יצחק שילת

ר"מ בישיבת מעלה אדומים

הרב משה צוריאלי

משגיח (לשעבר), ישיבת שלעבים

הרב נחמן כהנא

ראש כולל חזון יחזקאל

הרב אבי גיטר

רב היישוב עפרה

הרב יהודה שלוש

רב שכונת מזרח נתניה

הרב בנימין יוסף קלמנזון

ראש ישיבת עתניאל

הרב אליקים לכנון

רב השומרון

הרב אוריאל גנוז

רב היישוב רבבה

הרב יהושע מרדכי

שמידט

הרב יהודה קרויזר

רב היישוב מצפה יריחו

הרב יצחק לוי

ר"מ ישיבת הר עזיון

הרב שמואל דוד

רב העיר עפולה

הרב אליעזר שנקלובסקי

רב קהילה בית שמש

הרב משה אליעזר רבינוביץ'

רב היישוב בית חגי

הרב חיים לויק

ראש מדרשת מעמקים

הרב דוד דודקוביץ'

רב היישוב יצהר

הרב יעקב מדן

ראש ישיבת דר עזיון

הרב שלמה רחנפלד

ראש ישיבת שדמות מחולה

הרב יעקב לויק

ראש מדרשת מעמקים

הרב רא"ם הכהן

ראש ישיבת עתניאל

הרב מנחם מקובר

ראש ארן זן והראש בבנייני

הרב חיים רטיג

ראש ישיבת ההסדר רענה

הרב ארלה הראל

רב בית מדרש עפרה

הלבנון

היבט הרוחני... זיקה חזקה עם כל-עמית (שירי וכו')

... דווקא משום שאנו תומכים ועולים להר בטהרה, מוטלת עלינו החובה להדגיש את הזוהרות הנדרשת מכל העוסקים בדבר שלא להיכשל ולהכשיל מרוב חיבת הקודש. נזכור את דברי חז"ל: 'קשה תומאת מקדש וקדשיו מכל עבירות שבתורה' (תוספתא שבועות), ואת דברי הרא"ה קוק בהקשר זה: 'פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו עולה לנו על כל מיליונים של יישובים מעשיים' (אגרות הראיה, תרעז).

■ העלייה להר הבית חייבת להיעשות רק לאחר טהרה כדן, ובשמירה על הלכות מורא מקדש. לשם כך צריך לדעת תחילה היטב את ההלכות הנוגעות לכך.

■ חשוב לדעת שיש מקומות בהר שלכי ההלכה (רמב"ם, בית הבחירה ז, טו) אסור לטמא מת להיכנס אליהם אך בטהרה לאחר טבילה (ולחלקם אך באיסור כרת). לכן, **חובה על העולה להר לדעת להיכן מותר ולהיכן אסור להיכנס.** מובן, שבכל זה אין להסתמך כלל על שמועות והשערות אפילו אם הן נאמרות מפי אנשים דתיים בהר, אלא רק על תלמידי חכמים מובהקים הבקיאים בנושא, או על פרסומים הלכתיים מוסכמים.

■ חובה עלינו להשתדל לצמצם את התופעה המצערת של יהודים ואינם יהודים העולים להר מבלי להקפיד על דרישות ההלכה (מחוסר ידיעה או מזלזל ח"ו), ובוודאי שאין לעודד לעלות להר כאשר ידוע שהעולים אינם עומדים בדרישות ההלכה הנוגעות לקדושת הר הבית.

אנו מחזקים את ידי רבנן ותלמידיהון העולים

להר הקודש בטהרה ובמורא מקדש -

"חזקו ויאמץ לבבכם כל המייחלים לה"

הרב עזריאל אריאל

רב היישוב עטרות

הרב חיים אידם

רב היישוב אלעזר

הרב זני איזק

ראש ישיבת בית אורות

הרב חיים דרוקמן

ראש ישיבת בני עקיבא

הרב שמחה שטנר

נשיא ישיבת נחלת ישראל מחבר ספר שמחת תורה

הרב יהודה הלוי עמיחי

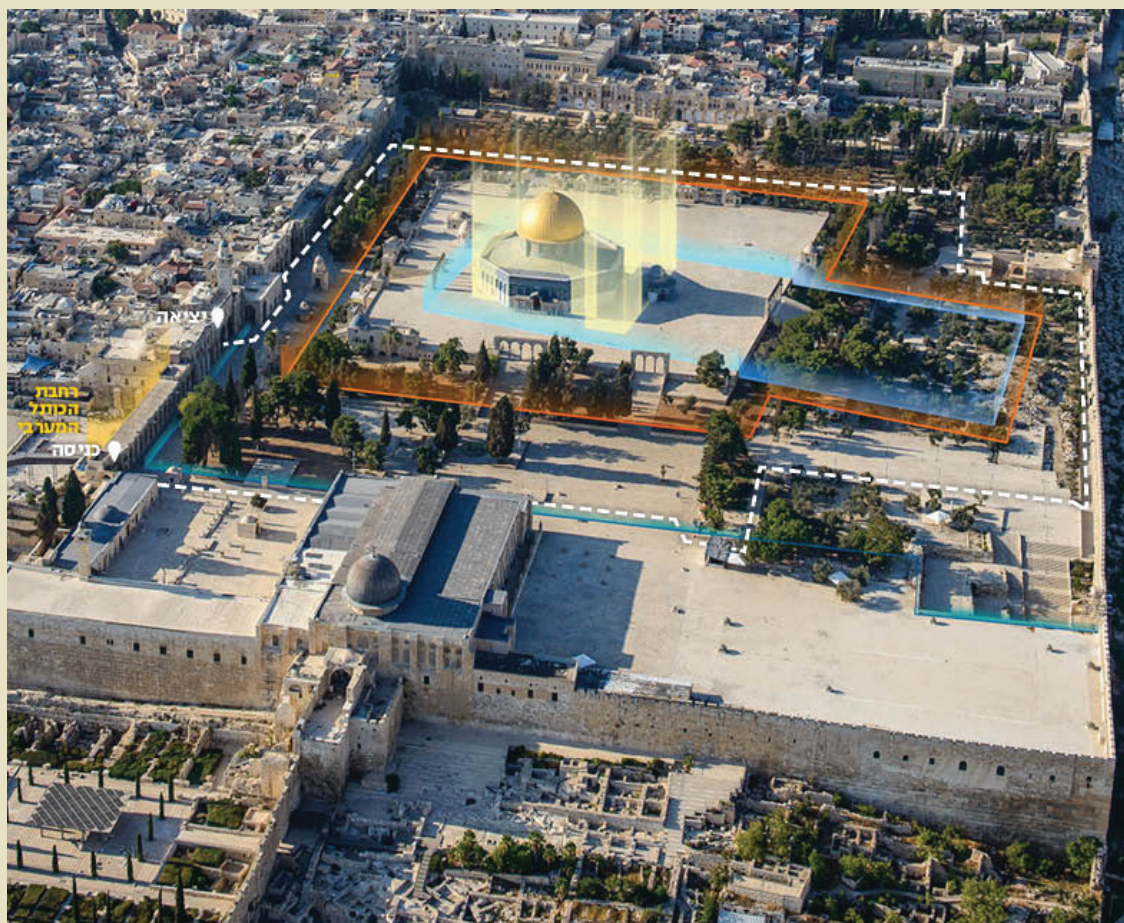
ראש מכון התורה וארץ

הרב אליעזר מלמד

רב היישוב הר ברכה

הרב גדעון בנימין

רב היישוב נוף אילון

צילום: ישראל ברדוגו
באדיבות אגודת 'אל הר המור'

הסבר המפה:

רחבת הכותל מצד שמאל- מערב, צד ימין- מזרח. למעלה- צפון. למטה- דרום.
 צבע צהוב (סביב הכיפה) וצבע תכלת- מקום המקדש והעזרה, אסורים כיום בכניסה מכיוון שאנו טמאי מת (איסור כרת!) [אנשי כוחות הביטחון יעשו שאלת חכם].
 צבע כחול (בצד מזרח, הצבע המתחבר עם צבע התכלת) - מקום עזרת נשים, אסור להיכנס בטומאת מת.
 צבע כתום- מקום החיל (משוער, ע"פ הרב קורן בספרו חצרות בית ה'), אסור להיכנס בטומאת מת.
 קו לבן מקווקוו- הדרך בה הולכים כאשר עולים להר הבית (ע"פ רובם הגדול של הרבנים המתירים).
 קו כחול דרומי- כניסה רק לדרום הר הבית, החושש להחמיר לשיטות יחידניות (ע"פ הרב שילת).
 נזכיר שוב כי הכניסה לשטח ההר- רק לאחר טבילה במקווה כהלכה.

”שמחתי באומרים לי בית ה' נלך”